

Türkiye’de Yaşayan Göçmenlerin Kentleşme Sürecinde Yaşadığı Sorunlar

Meryem Argüç¹

Öz

Türkiye’ye bireysel ve de kitlesel olarak birçok göç akını gerçekleşmiştir. Bunların arasında en çarpıcı ve güncel olanı, 2011 yılında Suriye’deki olaylar nedeniyle ülkemize milyonlarca nüfus akışıyla gerçekleşmiştir. Göçmenler vatandaşlık bağı gerektiren haklardan kısıtlanmışlardır. Türkiye’de bulunan göçmenlere yönelik sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel haklar tanınması bu kişilerin kentle uyumlanması, Türk yaşam standartlarına alışması, kendini bulunduğu yere ait hissetmesi ve bu minvalde sorumluluklarının farkına varması açısından önem arz etmektedir. Bir göçmenin kentli sayılabilmesi için bulunduğu ülkenin yerel halkıyla eşit düzeyde imkanlara ve fırsatlara sahip olması gerekmektedir. Kentlilik kriterleri olarak, düzenli ve geliri iyi olan meslekler edinme, eğitimde fırsat eşitliği, sağlık imkanlarından faydalanma, erişilebilir ve yaşanılabilir konut, sosyal ayrısmadan uzak, siyasal ve yerel karar alma mekanizmalarına katılım hakları sayılabilir. Göçmenlerin bahsedilen kentli haklarını elde edebilmeleri açısından birtakım çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Ancak gerçekleştirilen çalışmalar göçmenleri kentli olma yolunda bir adım öne taşımamıştır. Bu çalışma kapsamında Türkiye’de yaşayan göçmenlerin devlet politikaları çerçevesinde kente uyumu ve kamu kurum, kuruluş ve STK’ların (AFAD, Kızılay vb.) gerçekleştirdiği çalışmaların, göçmenlerin kentleşme sürecine ne ölçüde sirayet ettiği saptanmıştır. Göçmenlerin kentleşme düzeylerini belirlemede kriter olarak yerel halkın faydalandığı haklar esas alınmıştır. Çalışma literatür taraması yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen; Suriyeli; Kentli; Kentleşme; Uyum; Entegrasyon

ABSTRACT IN ENGLISH

Challenges Faced by Immigrants in Turkey in Urbanisation Process

There have been many individual and mass migration flows to Turkey. The most striking and recent of these was the influx of millions of people into Turkey in 2011 due to the events in Syria. Migrants have been restricted from rights that require citizenship ties. Granting socio-economic and socio-cultural rights to migrants in Turkey is important in terms of their adaptation to the city, getting used to Turkish living standards, feeling belonging to the place where they are, and realizing their responsibilities in this regard. In order for a migrant to be considered an urban dweller, he/she must have equal rights and opportunities with the local population of the country of origin. Criteria for urbanization include the right to have regular and well-paid jobs, equal opportunities in education, access to health facilities, accessible and livable housing, and the right to participate in political and local decision-making mechanisms, free from social segregation. A number of studies have been carried out in order for migrants to obtain the mentioned urban rights. However, these efforts have not taken migrants one step forward in becoming urbanized. Within the scope of this study, it is aimed to determine the extent to which the urban adaptation of migrants living in Turkey within the framework of state policies and the activities carried out by public institutions, organizations and NGOs (AFAD, Kızılay, etc.) are reflected in the urbanization process of migrants. The criteria for determining the level of

¹ Meryem Argüç, Kocaeli Üniversitesi, Türkiye. E-mail: meryem.arg@hotmail.com

urbanization of migrants are based on the rights enjoyed by local people. The study was conducted through literature review method.

Keywords: *Migrant; Syrians; Urban; Urbanization; Adaptation; integration*

Giriş

Tarih boyunca birçok milletten insanlar farklı sebepler altında yerleşmek amacıyla veya geçici olarak Türkiye’ye göç etmişlerdir. İlk insanlık tarihinde göç hareketliliği doğa olaylarıyla ilişkilendirilirken, çağdaş tarihte neden olan faktörler oldukça çeşitlilik göstermektedir. Özellikle 50 yıldır uluslararası göç hareketliliği ülkelerde görülen savaşlardan kaynaklanmaktadır.

Türkiye’ye savaşlar, ekonomik krizler, siyasi istikrarsızlar sonucu ülke dışından birçok milletten göç akını gerçekleşmiştir. Türkiye’ye dönemler itibariyle gerçekleşen bu göç hareketliliği, 2011 yılı ile yeni bir boyut kazanmıştır. 2011 yılında Suriye iç savaşıyla birlikte Suriyeli göçmenlerin kitleler halinde ülkemiz sınırlarını geçmesiyle Türk mevzuatında çeşitli çalışmalar, yenilikler gerçekleşmiştir. Gerçekleşen bu göç akınıyla birlikte Türkiye göçmenlere yönelik görece bürokratik ağlarını örmüş, kurumlaşmasını gerçekleştirmiştir.

2013 yılında İç İşleri Bakanlığının bünyesinde kurulan Göç İdaresi Başkanlığı ile, göçmenlere ait iş ve işlemler bu başkanlığın sorumluluğu altında toplanmıştır. Bu kurum göçmenlerin hem ülkeye girişinde hem bulunduğu süre içerisinde takibine ve desteğine hem de çıkışını kontrol altına alan sorumlulukların merkezde toplandığı çoklu işlevsel bir yapılanmayı ifade etmektedir. 2014 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile, Göçmenlere yönelik çalışma, eğitim, sağlık, sosyal haklar düzenlen ve koruma altına alınmıştır. Beraberinde bu kanunun özüne uygun çıkarılan yönetmeliklerle düzenlemeler son şeklini almıştır.

Türkiye’ye gerçekleşen göçmen akınları dolayısıyla beraberinde birçok sorunu da getirmiştir. Farklı ülkelerden gelen milletler kente uyum ve entegrasyon açısından sorunlar yaşamıştır. Özellikle konut, çalışma, sağlık, eğitim, yerel yönetimlere katılım ve siyasette temsil alanlarında sorunlar ve hoşnutsuzluklar ciddi boyuttadır. Bu sorunlar günümüzde halihazırda varlığını sürdürmektedir.

Göçmenlerin varlığı sosyal alanda farklılaşmaları ve sonucunda huzursuzlukları doğurmaktadır. Bu sebeple ülkemize yerleşen ve uzun yıllardır ikamet eden göçmenlerin sosyal açıdan farklılıkların indirgenmesi kentleşmeleriyle mümkün olacaktır. Kentleşme kentin özüne, sözünü uyumsama, kentli ruhuna erişme anlamını ifade eder. Kentleşebilmek kentteki ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal gibi birçok kentli imkanlarından faydalanabilmek açısından önem taşır.

Türkiye’deki göçmenlere yönelik politikalar itibariyle göçmenlere tanınan haklar ve Türk vatandaşlarına tanınan haklarla arasında oldukça derin uçurumlar söz konusudur. Göçmenlerin mesken olarak belirleyeceği alan üzerinde, kanunlar ve yönetmelikler gereğince coğrafi alan kısıtlamaları mevcuttur. Yalnızca geçici koruma altındaki Suriyeli göçmenlerin çadır ve konteynır kent erişimi bulunmaktadır. Diğer göçmen milletleri kendi imkanları dahilinde bir yere yerleşmektedirler. Bu haktan yararlanmak istemeyen konutta barınmak isteyen Suriyeliler göçmenler ile diğer göçmenler ikamet izni sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır. Güncel olarak birçok kent göçmen kabulünü durdurmuş olup, yerleşik göçmenlerin de ikamet sürelerini uzatmayarak yerlerinden edilmelerine neden olmaktadır.

Sağlık konusunda ise tanınan haklar oldukça kısıtlıdır. Yalnızca geçici koruma altındakilerin kendileri için oluşturulduğu sağlık kuruluşlarına başvurma hakkı bulunmaktadır. Göçmenlerin sağlık sigortasından sağlanma hakları bulunmamaktadır. Türkiye’de bulunan Afgan, Iraklı, Türkmen, Rus gibi sayısı oldukça fazla olan kişiler ücret karşılığında sağlık hizmetinden faydalanmaktadır.

Bu çalışmayla ülkemize göç eden farklı milletlerin birçok açıdan yaşadığı sorunlar irdelenecektir. Bu sorunların yol açtığı kentle entegrasyonları arasındaki problemler tespit edilecektir. Yapılacak olan inceleme Kanunlar ve STK’lar perspektifinden yürütülecektir.

Bir Kavram Olarak Göç

Göç bireyin veya insan topluluklarının, ülke içindeki bir şehirden farklı bir şehre yerleşmek amacıyla, kalıcı veya geçici yolculuk etmesidir. Göçün tarihi oldukça eskilere dayanmakta olup birçok nedenden ötürü insanlar zorunlu veya istekleri dahilinde buldukları yeri terk ederek farklı mekanları mesken edinmişlerdir. Göç temel olarak bahsedildiği üzere mekanlar arası sosyal, kültürel ve iktisadi farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda göç, göç edilen yerde sosyal ve iktisadi farklılıklara sebebiyet vermektedir. Göç hareketliliği sonucunda, toplumsal hareketliliğin kurucu öğelerinden olan nüfus, toplumsal düzeni, ekonomik, sosyal, siyasal boyutlarıyla değiştiren dinamik bir harekettir.

Tümer Tekin ve Özgüç göçü tanımlarken, idari sınır boyutuna vurgu yapmakta ve göç kavramının idari sınırlar içerisinde bireyin oturma yerini değiştirme eylemi olarak ifade etmektedir (Yılmaz, 2019, s. 5). Castles ise, Göç kavramını tanımlarken idari sınır ile birlikte siyasal sınırı da tanımlamanın içine dahil ederek kişilerin geçici bir süreliğine idari ve siyasi sınırlarından ayrılması şeklinde bir tanımlamaya gitmiştir (Keleş, 2021, s. 9). Göçün kapsamı, bir ülke sınırları içerisinde gerçekleştirilen hareketin yanında, farklı ülkeler arasında da yapılabilmesidir. Keleş göçü, yerleşmek amacıyla bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine bir ülkeden bir başka ülkeye gitme eylemi ifadesiyle tanımlamaktadır. (Çanga, 2019, s. 7)

Göç kavramının araştırma dizilerinde birden fazla tanımı bulunmaktadır. Avrupa’nın en fazla göçmene sahip olan Almanya’da ilgili federal göç yapısına bağlı Göç ve Mülteci Dairesi göçü şu şekilde tanımlamaktadır: *“Göç, insanların veya toplulukların bir yerleşim alanından başka bir yerleşim alanına gönüllü veya zorunlu olarak süreli/süresiz yer değiştirmesidir.”* (Keleş, 2021, s. 10)

Uluslararası Göç Terimleri Sözlüğünde ise göçün tanımı; *“uzun veya kısa süreli, kişilerin yaşadığı mekânın yerini değiştirmek amacıyla bireysel veya topluluk halinde ülke içinde farklı bir şehre veya sınırı geçerek farklı bir ülkeye hareketi”* olarak düzenlenmiştir.

Göçün birden çok sebebi bulunmaktadır. Bir ilk olarak en başta sosyoekonomik etmenler gelirken, ülkelerin yaşadığı yönetsel zayıflıklar ve sistemdeki yetersizlik, ulusal veya uluslararası savaşlar, etnik çatışmalar ve bu çatışmaların doğurduğu işsizlik sorunu ve toplumsal huzursuzluklar ve benzeri sebepler göçü doğran başlıca gelişmelerdir. Eskiden en belirgin göç nedenleri, doğa olayları, kıtlık gibi unsurlardan kaynaklanmaktadır.

İlk insanlık tarihi incelendiğinde göç vakalarının aslında, kişilerin hayatta kalabilme güdüsüyle gerçekleştirdikleri belirtilmektedir. Diğer bir göç vaka sebebi ise ilk insanların tarım ve hayvancılıkla hayatlarını idame ettirmelerinden ötürü bu ekonomik faaliyetlere en elverişli mekanları arayıp bulma çabasından kaynaklanmıştır. Zamanla göç etme nedenleri tarih

açısından bulunan koşullara ve etkenlere göre değişiklik göstermiştir. Günümüzde insanların göç etmelerindeki temel amacı daha iyi, daha refah bir yaşam arzusunu temenni etmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu göçler çoğunlukla ekonomik şartlar ve güvenlik sebebiyle olmakla birlikte sosyal, siyasi, ekolojik sebepler ile de göç eğilimi gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla bundan hareketle çağdaş göç nedenleri genel olarak küreselleşme, savaşlar, siyasal krizler, iş arayışları gibi problemler üzerinde yeniden şekillenmiş olup, son dönemlerin ve geleceğin göç kaygısını ise iklim krizinin olacağı ortadadır.

Doğa faktöründen dolayı yapılan göçlerde minimalist ve maksimalist görüşler hakimdir. Minimalist görüşe göre göçe sebep olan etken çevresel bozulmalar vardır. Maksimalist görüşe göre ise bir sonuç bağlamasıyla ele alınan göçün etkisiyle meydana gelen çevresel düzensizlikler ve aksaklıklar oluşmaktadır. (Keleş, 2021, s. 14)

İç göç nedenlerine değinmek açısından, gelişen teknolojiyle birlikte toplumların sanayileşmesi göç unsurunun hızını attırmıştır. Tarımda makinelik üretime geçilmesiyle birlikte kırdaki yaşam süren birçok insan işsiz kalmış ve sonuç olarak şehirlere göç etmek zorunda kalmışlardır.

Günümüzde savaş sebebiyle gerçekleştirilen göç oranı oldukça yüksektir. Bu göçler, yaşadıkları ortamda can güvenliği bulunmayan kişilerin, yaşam arzusuna “zorunlu” olarak gerçekleştirdikleri göç kapsamına girmektedir. Savaşlarda uygulanmayan uluslararası kanunların yaptırımsızlığı birçok sivilin ölümüyle sonuçlanmaktadır. Sivillere yönelik gerçekleştirilen saldırılar, katliamlar ve kimyasal silahlar kişiler üzerinde itici bir göç sebebi olarak tesir etmekte ve buldukları tehlikeli bölgeden ayrılarak, güvenli alanlara yönlendirmeleriyle sonuç doğurmaktadır. 2011 yılında Suriye iç savaşında yaşanan olaylar sonucunda birçok insan yuvalarını terk etmek, diğer bir deyişle göç etmek zorunda kalmışlardır.

Bir yerden bir yere göç ettikten sonra göç edilen yer, plansız gelen bu göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersiz kalabilmektedir. Göç sonucunda ani nüfus patlamasıyla birlikte kentler veya ülkeler birçok açıdan yeni politikalar ve projeler üretme eksikliklerini giderme konusunda çalışmalarda bulunmaktadır, bulunmalıdır. Gelen göçle birlikte yeni mesken tutulan yerdeki eksiklikleri şöyle sıralayabiliriz: Eğitim hizmetleri, sağlık hizmetleri, gecekondulaşma ve düzensiz/çarpık kentleşme, altyapı hizmetlerinde eksiklik yaşanması, nüfus dağılımında dengesizlik, göç verilen yerde nüfusun azalması, göç sonucunda yaşanan kültürel çatışmalar, çevre kirliliği ve trafik sorunu, dış göçe bağlı, ekonomik bunalım, işsizlik. Aynı zamanda tam tersi bir göç sebebi olarak ikinci dünya savaşı bitiminden sonra hızla sanayileşmeye gidilmiştir. Yeterli iş gücü bulunmayan ülkeler farklı ülkelerden göçmen işçi ithal etmek zorunda kalmışlardır. Bu durum Türkiye tarihinde 1960’lı yıllarda Almanya’ya yapılan işçi göçleriyle yaşanmıştır.

Zaman içerisinde göç hareketleri birden fazla neden altında gerçekleştirilmiştir. Tarih içerisinde meydana gelen göç olaylarını konusuna göre; emek göçleri, mübadele göçleri, beyin göçleri, iklim göçleri, savaş göçleri ve işçi göçleri şeklinde sınıflandırabiliriz

Türkiye’nin Göç Serüveni

Türkiye coğrafi konumu itibariyle bir hayli fazla göç dinamiğinin merkezinde yer almakta ve elbette bu süreçten etkilenmektedir. Geçmişten itibaren gerçekleşen Anadolu’ya göç akınları tarihte farklı sebepler altında tezahür etmiştir. 2. Dünya Savaşı’ndan ve Soğuk Savaş’tan sonra tüm dünyada yaşanan göç hareketliliği Türkiye’de de kendini göstermiştir. Türkiye önceleri

göç veren ülke konumunda iken sonraki dönemlerde hızla göç alan önemli bir transit ülkeye dönüşmüştür.

1. Dünya Savaşı'nda ulus devlet anlayışının yaygınlaşmasıyla, Osmanlı'daki çözümlerle birlikte birçok millet kendi ülkesini kurmuş ve oraya göç edip yerleşmişlerdir. Osmanlı döneminde doğu bölgesinde yaşanan gerilim sonucunda Osmanlı hükümeti, ülkenin Müslüman olmayandan arınmasını amaçlayarak bu minvalde 2 önemli karar almıştır. Bunlar 1915'teki Ermeni tehciri ile Türkiye ve Yunanistan arasında uygulanan nüfus mübadelesidir. Yaşanan bu göç olayları sonucunda Türkiye'den mübadele ile ayrılan yabancıların birçoğu zanaatkarlık ve tüccarlık yapmaktaydı. Yunanistan'dan gelen Müslümanların birçoğu ise tarımla uğraşmaktaydı. Dolayısıyla mübadele sonucunda yaşanan göç hareketliliği, dönem itibariyle yeni kurulan Türkiye ekonomisine olumsuz etkide bulunmuştur. (Çakı, 2018, s. 30)

Genel olarak Cumhuriyet'in oluşumundan itibaren birçok milletten Türkiye'ye göç ragbeti yaşanmıştır. İlk olarak bahsedildiği üzere Mübadele Kanunuyla 1922-38 yılları arasında 384.000 Türk göçmenin Yunanistan'dan Türkiye'ye geldiği bilinmektedir. Sonrasında ise yaşanan Balkan krizleri dolayısıyla 800.000 kişi 1923-45 yılları arasında Balkanlardan Türkiye'ye gelmiştir. Batı Avrupa ülkelerinde yaşanan 2. Dünya Savaşıyla birlikte 1933-45 yıllarında birçok kişi yurtlarından ayrılarak Türkiye'yi mesken edinmişlerdir (Çakı, 2018, s. 30).

1980'li yıllarda çevre ülkelerde cereyan eden siyasi istikrarsızlıklar sonrasında göç hareketlerini beraberinde getirmiştir. Türkiye bu göç hareketlerinde geçiş ülkesi olarak ve de hedef ülke olarak etkilenmiştir (Karaoğlan, 2022, s. 27). 1988 yılında gerçekleşen İran-İrak savaşıyla 52.000 kişi Irak'tan Türkiye'ye göç etmiştir. 1989 yılında ise Komünist rejim benimseyen, Bulgaristan hükümetinin Türkler üzerinde uyguladığı asabiye politikaları sonucunda 1989 yılında 345.000 kişi Bulgaristan'dan anavatanlarına göç etmişlerdir. 1991 yılında ise birinci Körfez savaşı sebebiyle 51.000 göçmen Iraktan gelmiştir. 1999 yılında Kosova'da gerçekleşen iç karışıklıklar neticesiyle 17.746 göçmen Kosova'dan Türkiye'ye göç etmiştir. En yakın zamanda ve bir hayli fazla sayıda gerçekleşen 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç savaş neticesiyle 3 buçuk milyon Suriyeli göçmenin Türkiye'ye geldiği bilinmektedir (Çakı, 2018, s. 31). Son 50 yıla bakıldığında artan kitlesel göç ile Türkiye birçok ülkeden daha fazla göçmen bulunduran ülke konumuna gelmiştir.

Dolayısıyla Türkiye içinde yer aldığı jeopolitik konumu neticesiyle birçok göçmene kapılarını açmış ve günümüzde hala ev sahipliği yapmaktadır. Çevre ülkelerden özellikle Asya ve Orta Doğu'da yaşanan iş kırıksıklıkların da Türkiye'yi etkilemesi ve ayrıca batı ülkeleri arasında kalması Türkiye'yi göçmenler konusunda bir geçiş noktası işlevselliğine itelemiştir.

Türkiye'de dış göçlerin yanı sıra iç göçler de fazlasıyla varlığını artırarak sürdürmüştür. Türkiye'de 1950'li yıllarda başlayan makineli tarıma geçiş ve ekonomide liberalleşme adımları kırsalda iş bulamayan birçok insanın kentlere göç etmesiyle sonuçlanmıştır. Özellikle 1980'li yıllarda ekonomide tam serbestleşme ile birlikte yabancı sermayelerin ülkeye girişi kolaylaşmış. Bu gelişmeler beraberinde kentlere olan yatırımların artmasına sebep olarak kırsal kesim için çekici bir göç etme sebebinin doğurmuştur.

Türkiye 1960'lı yıllarda özellikle Almanya'ya ve daha birçok hızla sanayileşen, işçiye ihtiyaç duyan ülkelere göç veren konumdayken bu süreç ters bir yön izlemiş olup, Türkiye son yıllarda ciddi boyutta göçmen kabul eden ülke konumuna gelmiştir. Türkiye'nin göç veren ve göç alan ülke olmasının yanında aynı zamanda, önemli noktada da yer alması sebebiyle göç geçiş ülkesi

niteliğini de taşımaktadır. Gerçekleştirilen göçler kısa, orta, uzun vadeli olabilmektedir. (Akman, 2018, s. 453)

Ülkelerin ekonomik ve siyasi durumu, demografik yapısı, kamu düzeni ve toplumsal refahını etkilediği için göç hareketleri idaresine ilişkin, ulusal ve uluslararası alanda iş birliği oluşturulması gerekmektedir. Ülkelerin göç hareketleri sonrası karşılaştıkları deneyimler, göç yönetimine yönelik politikaların oluşturulmasında en önemli faktördür. (Akman, 2018, s. 454)

Türkiye’nin Göç Politikaları

Türkiye’nin göç politikalar göç alan ülke haline gelmesiyle birlikte üretilmeye başlanmıştır. Türkiye, 1951 yılında imzaladığı Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesini, coğrafi alana ilişkin çekince koyarak kabul etmiş ve imzalamıştır. Türkiye’nin koyduğu coğrafi çekince ile yalnızca, Avrupa’dan gelen göçmenleri mülteci statüsünde kabul etmektedir. Ancak Avrupa dışından gelen göçmenlere ise sığınmacı statüsü altında ülkede yer vermektedir. (Demir, 2022, s. 34)

30 Kasım 1994 tarihinde yürürlüğe giren İltica Yönetmeliğiyle Türkiye, daha önceleri göç politikaları konusunda yükümlü olduğu Cenevre Sözleşmesine ulusal alanda alternatif oluşturmuştur. Sonrasında Türkiye uluslararası göç konusunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları sözleşmesi ve Avrupa Birliği Müktesebatı başta olmak üzere birçok sözleşmeden faydalanarak göç ile ilgili politikalar üretmiştir. (Demir, 2022, s. 35)

14 Haziran 1934 tarihinde yürürlüğe giren 2510 sayılı İskân Kanunu Türkiye’nin göç alanında hazırladığı ilk kanundur. Bu kanunda çeşitli tanımlamalara gidilerek göçmen, toplu göçmen, münferit göçmen gibi göç terimlerine yer verilmiştir. Göç sürecine yönelik yasal belge ise 5682 sayılı Pasaport Kanunu ile çıkarılmış, devamında 5683 sayılı Yabancılar İkamet ve Seyahat Hakkında Kanun çıkarılmıştır. 5682 sayılı “Pasaport Kanunu” ve 5683 sayılı “Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun” ile Türkiye, İskân Kanunu dışında kalan konuları bu kanunla açıklayarak resmi format kazandırmıştır (demir, 2022, s. 36). 2003’te yürürlüğe konulan 4817 Sayılı kanun ile Türkiye’de yaşayan yabancı kişilerin çalışma koşullarının izine bağlanması konusu işlenmiş ve çalışmalarına ilişkin esaslar belirtilmiştir. Sonrasında çıkarılan 4875 sayılı kanun ile yabancı kişilerin çalışmaları düzenlenmiş olup bu husustaki görevli kurum, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olarak belirlenmiştir. 5543 sayılı İskân kanununun çıkarılmasında ki amaç ise göçmenlere yönelik güvence ve hakların düzenlenme altına alınması olmuştur. (Karaoğlan, 2022, s. 25)

Türkiye’nin göç yönetimi çalışmaları 2013 öncesi ve sonrası olarak ayrılmaktadır. Bunun nedeni, 2013 yılına kadar göçmenlerle ilgili gerekli ve yeterli kurumların olmayışı bu sürecin yeknesak işleyişine neden olmakta ve ihtiyaçlara cevap verememektedir. 2013 yılına kadar göçmenlerin ve her türlü yabancıların ülkeye girişi ve sonrası işlemleri, İçişleri Bakanlığı’na bağlı bir birim olan Emniyet Genel Müdürlüğü’nün yabancılar şubesi ve valiliklerin görevi kapsamında olduğu bilinmektedir. 2013 yılı sonrası ise yapısal değişikliklerle yeni kanun ve program oluşumuna gidilerek, idari yapıdaki eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır. (Demir, 2022, s. 36)

İlk olarak 11 Nisan 2013 tarihinde yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), kurumsal bir yapılanmanın ilk çalışmasının somut örneğidir. Ayrıca YUKK kanununda kuruluşu düzenlenen, göç yönetiminde oldukça geniş yetkiler ve sorumluluklar bulunduran Göç İdaresi Genel Müdürlüğü de yine bu tarihte göç alanında merkeze bağlı bir yapı olarak kurulmuştur (Demir, 2022, s. 37). Türkiye, Göç idaresi Genel

Müdürlüğü Kurumuyla anlık bir biçimde yönettiği göç işlemlerini bir çatı altında toplanmasıyla kapsamlı ve bütünleşik göç politikalarına erişmek adına önemli ve gerekli bir düzenleme yapmıştır. İlgili müdürlük bütün illerde şubeler bulundurularak bu sayede yerel yönetimler ve taşra birimleri de sürece dahil edilmiştir. Bunun yanında göç yönetimiyle ilgili politika ve stratejilerin belirlenmesinde rol oynayacak ve göçle ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını temsil edebilecekleri Göç Politikaları Kurulu kurulmuştur. Afet ve Acil Destek (AFAD), TOKİ, Kızılay gibi birçok kurum göç yönetiminde aktif bir şekilde rol oynamaktadır. (Akman, 2018, s. 456)

2011 yılından itibaren ülkemizde nüfus olarak yoğun Suriyeli göçmenlerin varlığı, ihtiyaçlarına yönelik kararların hızlı ve net alınması amacıyla 6458 sayılı Koruma Kanunu kabul edilmiştir. Böylelikle bu kanun ile Suriyeli göçmenler için “geçici koruma” statüsü kazandırılarak yardım ve destek çalışmalarına ilişkin gerekli alan açılmıştır. Geçmişte Türkiye’de yaşanan göçmen kabulüne göre, Suriyeli kitlesel göç hareketleri sonucu gelen kişi kabulü çok daha fazladır. (Demir, 2022, s. 38)

Türkiye’nin uluslararası göç hareketliliğinin yanı sıra, ülke içi göç hareketleri de yaşandığına göre göç olgusunun boyutu gittikçe genişlemektedir.

Göç yönetimi ağının her ne kadar taşra ve il merkezlerinde yapılandırılması mevcut olsa da yetkiler ve sorumluluklar gerçek manada merkezi organ olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğünde yoğunlaşmıştır. Gelişmiş ülkelerin göç yönetimine bakıldığında, göç işlemleri, işleyişi ve yetkileri ağırlıklı olarak yerel yönetimlerce görülmektedir. 6458 sayılı YUKK, birçok alanda yenilikçi olmasına karşın yerel yönetimler için sınırlı bir görev çizmiştir. (Ateş, 2020, s. 36)

Türkiye’nin yürürlükte bulundurduğu bazı politikalardan veya politikasızlardan ötürü, göçmenler için çekici göç unsurları barındırmaktadır. Türkiye’yi çekici kılan yönlerden bazıları şunlardır; Türkiye’nin Avrupa Birliğiyle uyum süreci ve bütünleşme süreci, görece istikrarın sağlanması, oluşturulan ekonomik ve sosyal paketler, Türkiye’nin Asya ve Avrupa arasında geçiş noktasında bulunması, göçmenlerle ilgili gerekli denetimlerin yeterince yapılmayışı ve göçmenlerin bundan istifade eder oluşudur.

Dünyadaki uluslararası göç, küreselleşmeyle birlikte hızlanmaya ve farklılaşmaya başlamıştır. Uluslararası göçler için yürütülen göç yönetimi çalışmaları, gerekli düzeyde ulusal kapsamda yeterliliği karşılamamakta olup uluslararası işbirliğini zorunlu kılmaktadır.

Türkiye’nin uyguladığı göç politikaları dönemler itibarıyla değişiklik göstermiştir. Türkiye’nin soğuk savaş yılları boyunca güvenlik önlemi nedeniyle sınır kapılarını kapatarak, bu süreçte göçmen hareketliliğini engellemiştir. Türkiye, 1990’lı yıllarda coğrafi çekince koyma şartıyla imzaladığı hem Cenevre Sözleşmesi ile hem de NATO ile uyumlu göç politikalarını yürütmeye çalışmıştır. Türkiye’nin Avrupa Birliği üyesi olma amacıyla göç politikalarını bu minvalde gerçekleştirilmesi bir başka değişken faktördür. Esas itibarıyla Türkiye’nin göç politikasının oluşmasını sağlayan olay, 2011 yılında yaşanan Suriye iç savaşı sonucunda Suriyeli göçmenlerin ülkemizde akın etmesiyle son şeklini almıştır. (Karaoğlan, 2022, s. 28)

Dış göç yaşayan kişiler iç göç yaşayanlara göre daha büyük travmalar yaşamaktadır. Dış göç yaşayanlarda uyum, gidilen yerin çalışma biçimini benimseme, kültürel farklılıkları kabullenme aşamaları daha zorlu geçmektedir. (Eseler, 2022, s. 39)

Türkiye 2013 yılı itibarıyla her ne kadar göç alanında önemli çalışmalarda bulunmuş olsa da günümüzde göç yönetimi konusundaki sorunlar varlığını sürdürmektedir. Özellikle göç yönetiminin merkezi elden yapılması, ülkenin tüm bölgelerine yerleşik halde bulunan göçmenler için kısıtlı ölçüde fayda sağlamaktadır. Türkiye’nin göç politikaları konusunda yerel yönetimler ve STK’larla gerçekleştirdiği işbirliği ve koordinasyonda aksaklığı, göç yönetimini fazlasıyla olumsuz yönde etkilemektedir. Türkiye içinde bulunduğu göç yönetimi eksikliklerini mülki idare, yerel yönetimler, STK’lar, üniversitelerle çalışmalarını uyum içerisinde gerçekleştirdiği zaman eksiklikler giderilecek, çalışmalar etkin ve verimli hale getirebilecektir.

Göçmenler, ulaştıkları yerde istihdam, sınıfsal farklılaşma, barınma, entegrasyon gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır (Hurma, 2003, s. 70). Toplumsal yapı içerisinde yaşanan değişim ve dönüşümler, göç olaylarına karakteristiğini belirlemektedir. Göçün küresel boyuta ulaşmasıyla göç hareketleri daha geniş coğrafyaya yayılmaya başlamıştır. Ülkeler arasında yaşanan çatışmalar, savaşlar ve çeşitli diplomatik krizler göçü gittikçe siyasallaşan bir olgu haline getirmiştir. Bahsedilen sebeplerden ötürü göç olgusu günümüzde daha girift bir biçimde sahip olmuştur. Bu sebeplerle 20. yüzyılda göç konusu görece uluslararası, düzensiz, transit, mekik ve iş gücü göçü şeklinde tasnif edilerek çalışılmaktadır (Öznay, 2019, s. 7). Castles’e göre günümüzde göçün en önemli sebebi; gelir dağılımındaki çeşitlilik, işsizlik ve bireylerin sosyal şartlarını iyileştirme çabasıdır (Öznay, 2019, s. 11)

Göçmen

Göç olgusunun asıl unsuru sayılabilecek birey, var oluşundan bu yana sürekli bir hareketlilik içerisinde. İnsanoğlunun çeşitli nedenlerle göç etmesi nedenlerine göre farklı isimlerle ifade edilmiştir. Bu ifade biçimlerinden sayılmayan göçmen kavramının, uluslararası arenada genel geçer bir tanımı bulunmamaktadır. Türk dil kurumu ise göçmen kavramını *“kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden kimse, aile veya topluluk mübahir”* olarak tanımlamaktadır.

Göçmen, Birleşmiş Milletler’in tanımlamasına göre, *“Statüsü zorunlu veya isteğe bağlı göç etmiş olması, göç sebebi ve şekline bakılmaksızın mutad yerleşiminden ülke içi ya da dışına yerleşmek amacıyla taşınan kişilerdir.”* İş Kanununda ise göçmen, *“Türk soyundan veya Türk kültürüne bağlı olup yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip bu kanun gereğince kabul bulunanlardır.”* Göçmen olan kişiler, genellikle sosyal ve maddi koşullarını iyileştirme hedefiyle yer değiştiren kimselerdir. Göçmenler, vatandaşı oldukları ülkelerini terk ederek farklı bir ülkeye yerleşen bireyler ya da kitleler şeklinde de tanımlanabilir.

Göçmen kabul eden ülkeler, göçmen olarak gelen kişileri kabul edip etmeme hususunda kendi kararlarını alabilmektedir. Çünkü zorunlu göç olarak değil, gönüllü ve ekonomik amaçlı gerçekleştirilen ihtiyari bir hareketlilik (Şimsek, 2021, s. 10). Dolayısıyla göçmen sayılan kişiler refah düzeylerindeki artışı iyileştirmek yani ekonomik amaçla göç eden bireyleri veya kitleleri ifade etmektedir. Göçmenlik diğer göç sebeplerinden farklı olarak gönüllü yapılan bir eylemdir. Uluslararası göç örgütü göç terimleri sözlüğünde göçmen tanımı; *“zorlamaya maruz kalmadan, kendi iradesi ve seçimiyle göç olayını gerçekleştiren bireydir”* (Şimsek, 2021, s. 9). Göçmenler, vatandaşı olduğu ülkelerin korunmasından yararlanmaya devam etmektedirler. Castles ve Miller günümüzde göç unsurunun 5 temel özelliğini; küreselleşmesi, hızlanması, farklılaşması, kadınlaşması ve siyasallaşması olarak saymaktadırlar. (Kaya, 2019, s. 67)

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği’nin 13 Haziran 2024 tarihinde yayınladığı rapora göre, Nisan sonu itibarıyla dünya genelinde mülteci sayısı 120 milyona

ulaşmıştır (BBC, 2024). Dünya nüfusunun 281 milyonu, oransal olarak ise yaklaşık %3,6'sı doğduğu ülkenin dışında yaşamaktadır.

Göçmenlerin en çok tercih ettiği kıta, 86 milyon 700 bin kişiyle Türkiye'nin de içinde yer aldığı Avrupa kıtası olmuştur. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin 2022 yılında yayınladığı rapora göre, Türkiye'deki sığınmacı sayısı %5 azalmasına rağmen dünyada hala en çok sığınmacıyı barındıran ülke konumundadır. Türkiye'de bulunan düzenli göçmen sayısı 1 Aralık 2023 tarihi itibarıyla 4,6 milyondur (BBC, 2024). Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği 2023 raporuna göre, Türkiye'deki Suriyeli göçmen sayısı 3,6 milyon civarındadır. Dünyada ise 6 buçuk milyondur. Rapora göre en çok mülteci barındıran ülkeler 3,6 milyon kişiyle Türkiye devamında ise onu 3,6 milyon ile İran takip etmektedir. 2,5 milyon kişiyle Kolombiya ve 2,1 milyon kişiyle Almanya dördüncü sırada yer almaktadır. Rapora göre mülteci statüsündeki kişi sayısı 2021 yılının sonundan bu yana 19,1 milyon kişi artmıştır. Sudan'da 2021 yılında meydana gelen çatışmalarla birlikte çatışma, zulüm, ayrımcılık ve şiddet, iklim değişikliğinin de etkisiyle göç eden kişi sayısı 110 milyon seviyesine ulaşmıştır. (Sputnik, 2023)

Erken Cumhuriyet süresi boyunca Türkiye'ye gelen göçmenler için yapılan nicel tahminler üzerine, bu oranın 720.000 ile 1,6 milyon arası kişi olduğu aktarılmıştır (Kaya M. , 2019, s. 68). Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) en son yayınladığı uluslararası göç istatistikleri 2024 raporuna göre, 2023 yılı içerisinde Türkiye'ye toplam 316.456 göçmen kabul edilmiştir. Türkiye'ye yurt dışından gelen göçmenin 101.677'sini Türk vatandaşları, 214.779'unu ise yabancı uyruklu göçmenler oluşturmuştur. Türkiye'den yurtdışına giden toplam nüfus ise 3023 yılında bir önceki yıla göre %53 artarak 714.579 olmuştur. Bunun 423.202'sini yabancı uyruklular oluşturmaktadır (TÜİK, 2024). TÜİK resmi rakamlarına göre 2022 yılı itibarıyla Türkiye'de Suriye uyruklu göçmenler dışında 1.823.836 yabancı ikamet etmektedir. 2022 yılında Mülteciler Derneği, 29 Ağustos 2024 tarihinde yayınladığı rapora göre Türkiye'de geçici koruma statüsündeki Suriyeli sayısı Toplam 3.096.157 kişiden oluşmaktadır. Ulaşılan bu veriye göre Suriyeli sığınmacı sayısı 2017 yılından bu yana en düşük sayıya gerilemiştir. Bu sayının Türk nüfusuna oranı ise %3,49'dur. (Mülteciler Derneği, 2024)

Göçmenlere yönelik gerekli organizasyon yapılanmalarının varlığı meydana gelecek potansiyel göç hareketlerinin olumlu yönde etkilemektedir. Göçmen ağlarının varlığı sayesinde göç edilen ülkenin ekonomik yükleri hafiflemektedir. Yardımlaşma mekanizmaları yani STK'lar, dernek, vakıf gibi kurumların desteğiyle bürokratik işlemlerin verimliliği ekonomiye olumlu yansımakta, ekonomik yükte azalma görülmektedir (Çağlayan, 2006, s. 86-87)

İskân Kanunu dikkate alındığında Türkiye'deki Suriyelilerin büyük çoğunluğu Türk kökenli olmadığı için bu kişilerin "göçmen" olarak tanımlanması mümkün değildir. Ancak Birleşmiş Milletler göç terimleri sözlüğünün ifadesine göre, "bir yıldan fazla konaklayan" bütün Suriyelilerin göçmen olarak tanımlanması olağandır.

Sığınmacı

Uluslararası Göç Terimleri Sözlüğünde "sığınmacı" "*ülkesindeki zulümden veya ciddi zarardan korunmak amacıyla başka bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belge kapsamında mültecilik statüsüne ilişkin başvurusunun sonucunu bekleyen kişi*" olarak tanımlanmaktadır. Göç Terimleri Sözlüğündeki sığınmacı tanımı ise, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesindeki sığınmacı tanımı ile birebir örtüşmektedir.

Sığınma talebinde bulunan bir kimsenin uluslararası koruma ihtiyacı bulunup bulunmadığını belirlemek üzere ulusal sığınma sistemleri bulunmaktadır. 6458 sayılı YUKK’ a göre sığınmacı; *“ırkı, dini tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğramaktan haklı sebeplerle korktuğu için ülkesinden ayrılmış ve güvenlik arayışında olan başka bir ülkeye sığınan uluslararası koruma talebine ilişkin başvurusunun sonucunu bekleyen kişi olarak tanımlanmaktadır”* (Mevzuat, 2024). 1948 tarihinde yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde belirtildiği üzere, sığınma talebinde bulunmak ve olanaklarından faydalanmak evrensel bir insan hakkıdır. Herkes bu madde uyarınca sığınma talep etme hakkına sahiptir (Yıldız, 2024)

Her yıl yaklaşık olarak 1.000.000 kişi sığınma talebinde bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü 2021 verilerine göre dünya üzerinde 5,4 milyon sığınmacı mevcuttur (UNHCR, 2024)

Mülteci

2011 yılıyla başlayan Suriye göçü sonrasında yayımlanan YUKK “mülteci” tanımını; *“Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar sebebiyle kişinin ırkı, dini, siyasi düşüncesi veya bir toplum grubuna bağlılığı nedeniyle zulme uğrayacağından korkması, ana vatanı dışında başka bir ülkede bulunan ve bulunduğu ülkenin korumasından faydalanmayan yahut korku sebebiyle faydalanmak istemeyen yabancıya veya vatansız kişi”* olarak ifade eder. Göç terimleri sözlüğünde ise mülteci, Birleşmiş Milletler (BM) korumasından faydalanamaya hak kazanan kişi” olarak ifade edilmektedir.

Mültecileri göçmenlerden ayıran şey buldukları ülkede ciddi tehdit ve tehlike altında olmaları dolayısıyla güvenlik arama amacıyla ülkelerinin sınırları dışına çıkmaları ve uluslararası koruma talebinde bulunmalarıdır. Bu kişilerin taleplerinin reddedilmesi ve iade edilmesi halinde büyük olasılıkla ölümcül sonuçlara maruz kalacak kişileri ifade etmektedir.

Mülteciler uluslararası hukuk çerçevesinde birden fazla düzenleme ile koruma altına alınmışlardır. Özellikle mültecilerin statüsüne ilişkin 1951 sözleşmesine deyin mülteci kavramı uluslararası düzeyde net bir şekilde belirlenmemiştir. 1951 sözleşmesiyle tanımı ve kapsamı açıkça belirlenen mülteci statüsü bu anlaşmayla koruma altına alınmıştır. Devamında sözleşmeye bağlı çıkarılan 1967 protokolü ve de Afrika’da mülteci sorunlarının özel yönlerini düzenleyen 1969 Afrika birliği Örgütü Sözleşmesi minvalinde bölgesel ve ulusal hukuki araçlar da günümüz mülteci koruma rejiminin mihenk çakralarını oluşturmaktadır.

Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir (Gazete, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013)

Göç idaresi Başkanlığının açıkladığı 1 Aralık 2023 verilerine göre, Türkiye’de en az 4 milyon 613 bin 984 düzenli göçmen yaşamaktadır (BBC, 2024). Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü verilerine göre, 2021 yılı sonu itibarıyla dünyada 37,6 milyon mülteci bulunmaktadır (UNCHR, 2024).

Türkiye’de bulunan Suriyeli kişiler gerek literatür gerekse medyada birçok yabancı terimle tanımlanmaya maruz kalmaktadır. Kullanılan terimler genellikle sığınmacı, göçmen, geçici korunma altındaki kişiler, misafir mülteci olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geçici Koruma

Geçici koruma, acil akınlar olarak göç etmek zorunda olan kişilerin korunmasını sağlamak için geliştirilmiş statüsel, yeni bir iltica kavramıdır. Bu kavram Türkiye’deki Suriyeli göçmenlere özgü üretilmiştir. Geçici korumadaki amaç, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış acil ve geçici koruma altına girmek amacıyla kitlesel olarak göç eden yabancıların derhal düzenli bir ortama yerleşmelerini gerçekleştirmektir (Ünsal, 2019, s. 10-11). 13.12.2014 yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliği ile bu kapsamda sınırlarımızı geçen yabancıların 6458 sayılı YUKK’ un 91. maddesi uyarınca “uluslararası koruma talebi bireysel değerlendirme alınmayanlara tanınabilecek geçici koruma işlemlerini yerine getirmek ve bu kişilerin Türkiye’ye kabulü kalışı çıkışı ile hak ve yükümlülükleri kitlesel göçlere karşı alınacak tedbirlere hem ulusal hem de uluslararası kuruluşlara arasındaki işbirliği konularını düzenlemektedir (Gazete, 2014)”. Bu koruma türünde geri gönderilme ilkesine uyulduğu üzere, insan haklarını korumak amaç edinmiştir.

Bu yönetmelik çerçevesinde geçici koruma altında olanlara verilen geçici koruma kimlik belgesi yalnızca Türkiye’de bulunma hakkı sağlayacak, ikamet izni belgesine eşdeğer sayılmayacaktır. Ayrıca bu kişiler Türk vatandaşlığı başvurusu hakkında yoksun bırakılmıştır. Yönetmelik kapsamında Türkiye’de bulunan Suriyeliler geçici koruma statüsünde yer almaktadır, Türkiye’de Suriyeli göçmenlerin hukuki durumunun günümüzde geçici koruma statüsünde sayılmasına birçok kesim tarafından eleştiri getirilmektedir (Keleş, 2021, s. 22)

Kentleşme ve Kentli

Kentleşme bir süreç olarak, kentleşme akımı neticesinde toplumsal değişimin, bireylerin davranışlarında ve karşılıklı ilişkilerinde, değer yargılarında ve maddi-manevi yaşam biçimlerinde meydana gelen değişiklikleri ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle kentleşme, kente göç eden bireylerin ya da ikamet eden nüfusun maddi manevi değişim süreci sonucunda vardığı konumdur (Keleş, 1980, s. 70)

Kentleşme, kişilerin kentle olan uyumunu, bütünleşmesini ve bireyin kendini kente ait hissetmesini tanımlayan bir kavramdır. Kentleşme yalnızca kültürel açıdan aidiyeti ifade etmemekle birlikte tanımında mekânsal, sosyo-ekonomik yönüyle farklı yaklaşımlar barındırmaktadır. Bu kapsamdaki bireylerin, iş hayatlarının kente özgü faaliyetlerle çerçevelenmesi kavramın ekonomik yönünü, kente özgü davranış kalıplarını benimsemesi ise sosyal yönünü ifade etmektedir. Kentleşme daha net genel bir ifadeyle; kentlerde barınan kişilerin kentle sosyal ve duygusal bağların oluşturması, kente dahil olan bireylerin kentli yaşama uyum sağlamaları, kentli bir birey olarak davranmalarınıdır.

Kentleşme temelli organize edilmiş sosyal yaşama geçiştir. Bu yaşam standardına kente özgü davranış kalıplarının yanında bir takım sorumluluk ve yükümlülükleri de barındırmaktadır. Kentleşme, modern yaşamı ve uygarlığın tasviri olarak betimlenebilir. Toplumsal yaşamın ve belirgin kimlikleri barındıran bir yaşam formülasyonudur.

Kentleşmenin beraberinde getirdiği birtakım sorunlardan biri olan sosyokültürel sorunların başında kentleşme, kent kimliğini benimseme gibi sorunlar gelmektedir. Bu sorunları

aşamayan kişilerde “kentli” olamama/sayılmama farklılaşması görülmektedir. Kentleşemeyen bireyler duygusal olarak kendilerini kentte hissedemeyen, yalnızca fiziksel bulunan kimselerdir. Bu bireyler kente yer aldığı topluma yabancılaşma ve başkalaşma, uyum sağlayamama gibi sosyo-psikolojik açıdan sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır.

Kentleşemeyen kişilerde gettolaşma, suça eğilim, mekânsal ve kültürel banliyöleşme gibi oldukça önemli ve tehlikeli toplumsal sorunlar baş göstermektedir. Bireylerin kentleşmesini engelleyen birçok faktör bulunmaktadır. Özetle engelleyen bu faktörler 4 başlık altında toplanabilir. Kente göç eden kişilerin mevcut sosyokültürel yapısı, göç edilen kentin yapısı, kentin sahip olduğu kültürel yapı ile kentin kuralları şeklinde sıralanabilmektedir (ZENGİN, 2018, s. 97-98). Kente gelenlerin mevcut sosyokültürel yapısı içerisinde bazı sorunları barındırmaktadır. Bunlar değer çakışması, ekonomik yetersizlik, eğitim düzeyinin düşüklüğü, göç eden kişilerin kentliye duyduğu eziklik duygusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca hemşehri hukukundan doğan kente yeni gelmiş, aynı ya da benzer kültürleri yaşayan kişilerin kurdukları yakın ilişkiler de kentten kopmaya, kente uyum sağlamamaya neden olmaktadır (ES & ATEŞ, 2010, s. 223)

Göç eden kişilerin plansız ve programsız yer edinimi ile ortaya göçmenlerin en çok maruz kaldıkları sorun olan, işsizlik ve geçim sıkıntısı çıkmaktadır. Bahsedilen insanlar, kentte yaşamak pahasına bu yoksulluğa katlanmaktadır ve hatta bu durumu yaşam standardı olarak benimsemişlerdir/kabullenmişlerdir. Literatürde bu durum “yoksulluk kültürü” ifadesiyle nitelendirilmektedir. E.M. Roberts yoksulluk kültüründe yer alan bazı çıkarımlarda bulunmuştur. Bunlar dar görüşlü yönetim, mali işletmelerde bütünleşme eksikliği, düşük seviyeden katılım, yaşamak için devamlı mücadele etmektir (ES & ATEŞ, 2010, s. 224-225). Göç edenlerin yoksulluk kültürü içinde yaşamaları, zamanla bunalımlı ve yalnızca anlık yaşamaya önem vermeleriyle sonuçlanır. Bu kişilerin geleceğe yönelik planları bulunmamaktadır. Yoksulluk kültürüne sahip göçmen çocukları eğitim şanslarını kullanamazlar ve düzensiz aile yaşantısına sahiptirler. Dolayısıyla bu kapsamdaki göçmenler kentlerin yanında kendilerini ezik hissetmektedirler. Bu imkanlar ölçüsünde yaşayan kişiler gitgide daha fazla içlerine kapanma eğilimindedirler.

Ülkemize akın eden göçmenlerin neredeyse tamamı niteliksiz ve de eğitimsiz bireylerden oluşturmaktadır. Nitekim bu durum beraberinde modern çalışma hayatında uzmanlık gerektiren işlerin kentin yerlilerine yoğunlaşmasını getirmektedir. Özellikle yüksek ücret kazandıran işler yüksek ve mesleki eğitimi gerektirmektedir. Ancak bu kişiler kentin doğasına ayak uydurmakta ve teşkilatlarına katılmaktadırlar. Göçle gelen bireyler düşük eğitim seviyeleriyle bu işlere girmekte zorluk yaşamaktadırlar. Dolayısıyla düşük eğitim seviyeleri göçmenlerin kentsel faaliyetlere katılma ve kentsel donanımları edinme önünde engel teşkil etmesiyle, kentleşme sürecini güçleştirmektedir.

Göçmenler genel olarak kentin yapısından ve mevcut kurallarından bir haberdirdir. Bu konuda bilgisiz oldukları için, işleri için nereye gideceklerini, hangi kuruma başvuracaklarını bilmemektedirler. Bürokratik teşkilatların, göçmenlerin entegrasyonunu konusundaki isteksizliği ve ilgisizliği göçmenleri toplumdan/kentten soyutlamaktadır. Nitekim göçmenlerin kentte yaşamalarını kolaylaştırmak, bütünleştirmek ve uyum sağlamalarını sağlamak mümkündür. Göçmenlerin bürokrasiye uyumlanması hususunda, kentte bulunan gönüllü ve resmi kuruluşlar faaliyetle bulunarak bu sancılı sürece katkı sağlamalıdır.

Göçmenlerde kentlilik kültürü gelişmesi için yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının bu sürece katılımına ihtiyaç duyulmaktadır (Güven, 2016, s. 27). Kentlilik bilincinin oluşmasına yönelik 3 temel yaklaşım sıralanmaktadır. Bunlar kent kültürü ve kolektif düşüncenin oluşması, kentteki karar alma süreçlerine katılım hakkının tanınması ve kullanılması, sosyokültürel yaşamın zenginleştirilmesidir (Özkök, 2022, s. 13)

Kentli

“Kentli” insan örgütlerin yoğurduğu, şekillendirdiği örgütler içerisinde doğan eğitilen çalışan boş zamanlarını değerlendiren insan olarak tanımlanmaktadır. Kentleşme bireyde süreç içerisinde değişimi ifade eder. Bu bakımdan göçmenlerin yeni kimlik kazanma süreçleri içerisinde olası aksaklıklar, kentleşmenin olağan bir aşaması olarak değerlendirilmelidir. Bireyin kentli ölçütünde sayılabilmesi için sosyal ölçütlerinden biri sayılan, örgütleri aktif kullanma düzeyinin yüksek olması, kentleşme düzeyinde sosyal yönünün ağırlıkta olduğunu göstermektedir (Parlıyan, 2020, s. 20).

Kentli birey kent yönetimine aktif katılan kent yönetimini denetleyen, kentin iş olanaklarından geçimini sağlayan, kent teşkilatına hâkim olan, kentteki toplulukla aynı dili konuşan, iletişim kurabilen kişileri ifade etmektedir. Kentli birey elde ettiği kazanımlar ile bireyleşme eğilimi yaşamaktadırlar. Bu durumda birey, kendisini mantıksal boyutta gören bir kişi olarak tanımlanmaktadır. Kentli birey kente hâkim olan özelliklerden sayılan mesleki uzmanlaşma ve iş bölümüne uyum sağlayan varlıklardır. Kişinin kente ait yeni yaşam tarzına uyum sağlama aşamasında, bireysel farklılıkların ayırımına varması sonucu ulaştığı tutum ve davranışlarının tamamını kapsayan bireyleşme eylemi, kentleşme çabasındaki kişinin eğitim ve ekonomik düzeyinin gelişimiyle yakından ilişkilidir. Kentleşme sürecinin hantal yapısı kentli toplumda krizlere ve kargaşaya yol açabilmektedir. Sürecin hızlanması, verimli etkili şekilde ilerlemesi için, kentleşmeyi destekleyecek politikaların hazırlanması ve yaşama entegre edilmesi gerekmektedir.

Kentli birey niteliksel açıdan tanımlamak için yazım dizininde “kent kültürü” kavramı da kullanılmaktadır. Toplumsal sınıfların, etnik ve dini farklılıkların ve farklı sosyal ve mesleki grupların oluşturduğu alt kültür değerlerini mozaik olarak bir arada tutan kent kültürü, modern kent anlayışının ve işleyişinin bir ürünüdür (Hayta & Nalbant, 2019, s. 92). Bu bağlamda kent kimliği, kentleşme sürecinin tanımlanması sonucu ortaya çıkan bir kültür tutkalmı ifade etmektedir.

Kentin doğasını, kent kültürünü ve davranış kalıplarını özümseyen ve ortak kimliğe uyum sağlayan kişiler kentli birey olarak ifade edilir. Kentliler, kentteki yaşam kalitesini artırır. Kentli sayılmak için o şehirde doğmak gerekli değildir. Kente karşı sorumluluklarını yerine getirmek ayrıca kente karşı duyarlı olmak kentli kimliğinin temel parametrelerindedir.

Daha kısa bir ifadeyle kentli insan kentsel örgütlerinin şekillendirdiği, kent içerisinde eğitilen çalışan rekreasyon alanlarını değerlendiren, kendini kentli olarak kabul eden, kentine sahip çıkan, karar alma mekanizmalarına katılan, yerel bilinci gelişmiş insanlardır (Keskin, Sağocak, & Vural Arslan, 2015, s. 29)

Kentsel Haklar

Kentsel haklar kentlilere ekonomik, sosyal, kültürel gibi olanaklar sağlayan imkanlar bütünüdür. Kentsel haklar, kentlilere eğitim ve yurttaşlık hakkı sağlamaktadır. Kentli kimliğine

sahip kişilerin, kentsel haklarını etkin ve verimli kullanım devamlılığı gereklidir. Avrupa Konseyi’nin 1992’de kabul etmiş olduğu Avrupa Kentsel Şartı, kentsel haklar konusuna dair en çok durulan metindir. Avrupa Kentsel Şartı metninde kentli haklarına yer verilmiştir. Metne göre kentli hakları şu şekilde sıralanabilir. Güvenlik, kirletilmemiş sağlıklı bir çevre, istihdam, konut, ulaşım ve dolaşım, sağlık, spor ve dinlence kültürler arası, kaynaşma, kaliteli mimari ve fiziksel çevre işlevlerin uyumu, katılım, ekonomik kalkınma, sürdürülebilir kalkınma, mal ve hizmetler, doğal zenginlikler ve kaynaklar, kişisel bütünlük, belediyeler arası işbirliği, eşitlik (Parlak, 2018, s. 29-30)

Fransız kent bilimci, Henri lefebure “Kent Hakkı” kitabında kent haklarının en başında yerleşme hakkının yani konut hakkının olduğunu belirtmiştir (Ertan & Ertan , 2005, s. 60). Robert’a göre ise kentli hakkı konut erişebilirliği, ucuz kira, kamu hizmetlerinden faydalanmak, ödenebilir altyapı hizmetlerini kapsamaktadır (Ertan & Ertan , 2005, s. 61)

Kentli haklarından kentte yaşayan herkesin eşit ve adil şekilde faydalanması imkanı oluşturulmalıdır. Kentli bireyler ekonomik gelişimi önündeki engellerden arındırılmış olmalıdırlar. Eğlence, spor hakları, sağlıklı konut hakları, sürekli istihdam olanakları, kısacası ekonomik, sosyal, nitelikli eğitim olanakları, ucuz ve faydalı sağlık hizmetlerine erişim, temiz sunumu gibi ekonomik ve sosyokültürel alanda eşit haklara sahip olmaları gereklidir.

Türkiye’de Yaşayan Göçmenlerin Kentleşme Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar

Türkiye’de bulunan göçmenlerin kentle uyumu için gerekli en belirleyici rol, düzenlenen kanunlara ve yasal düzenlemelere aittir. Yürürlükte olan kanunlar ve yasal düzenlemeler bünyesinde göçmen çalışmaları yürütülebilmektedir. Göçmenler kanunlar ve düzenleyici işlemler sayesinde hak elde edebilmekte ve bu haktan faydalanabilmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de yer alan göçmenler Türk kanun ve düzenlemeleriyle paralel olarak kentleşme hakkını kazanabilmektedir.

Türk hukukunca göçmenlere konut, sağlık, eğitim gibi tanınan birçok hak mevcut olmasına rağmen, pratik olarak göçmenlerin kentleşme sürecine katkısı minimum seviyede gözlemlenmektedir. Bahsedildiği üzere yasa ve idare tarafından tanınan hakların kentleşmeye katkı sağlaması konusundaki beklenti Türkiye’deki göçmenler bazında görece gerçektir görünmektedir. Buna neden olarak, kanunları ve düzenleyici işlemleri merkezi idare tarafından destekleyici çalışmalar yürütülmemesi gösterilebilir. Ayrıca kent bazında güçlü karar mekanizmasına sahip olan yerel yönetimlerin göçmen çalışmaları konusunda birkaç il dışında (Mersin, Adana, Gaziantep vb.) gönülsüz tavırları kentleşme konusunda göçmenleri dezavantajlı duruma sürüklemektedir.

Konutlaşmama/Barınamama

Türkiye’de bulunan göçmenlerin yerleşmek için ikamet izni almaları mecburidir. Göçmenlerin 1458 sayılı Kanunun sağladığı imkanlar dahilinde çalışma izni alanlarında ayrıca ikamet izni şartı aranmamaktadır. Bu kişiler ikamet izninden muaf tutulmaktadır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu madde 95’te belirtildiği üzere, uluslararası koruma statüsüne hak kazanmış kişilerin barınma ihtiyaçları kendilerince karşılanmasına karar verilmiştir. Ancak yalnızca kanunda yer alan özel ihtiyaç sahiplerine barınma ihtiyaçlarının karşılanacağı yer almaktadır.

Türkiye’de uluslararası koruma altındaki kişiler sadece İçişleri Bakanlığı’nın belirlediği uydu kentlerde ikamete tabi tutulmaktadır. İkamet edebilecekleri kent sayısı bakanlıkça 62 ile sınırlandırılmıştır. Bu kişilerin ikamet ettikleri adresleri sınırlı bir süre içerisinde il göç müdürlüklerine bildirme zorunluluğu bulunmaktadır. İkamet adreslerine gitmeyen, izinsiz ve habersiz ayrılan kişilerin uluslararası koruma başvurularını geri çektikleri kabul edilerek işleminden düşürülmektedir. Diğer bir ifadeyle, uluslararası koruma altındaki kişilerin ikamet adresleri dışına çıkmaları ve serbestçe seyahatleri kanunla yasaklanmıştır

Suriyeli göç akınıyla birlikte olağanüstü hallerde uygulanmaya geçirilen çadır kent ve konteynır kent, uluslararası koruma altındaki kişilere uygulanan barınma hizmetlerindedir. Burada yaşayan göçmenlerin tüm ihtiyaçları Afet ve Acil Arama Durum Müdürlüğü, Kızılay ve diğer organizasyonların işbirliği ile ücretsiz şekilde karşılanmaktadır. Geçici Koruma Yönetmeliğinde Suriyeli göçmenler, geçici koruma altında değerlendirilerek bu statü altında bulunanlara geçici koruma kimlik belgesi verilmektedir. Bu kimliğe sahip olan Suriyeli göçmenlerin geçici barınma merkezlerinde kalmaları yönetmelikle düzenlenmiştir. Yerleşme ve seyahat özgürlüğü elinden alınan Suriyeli göçmenlerin ancak kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığı yönünden herhangi bir tehlike oluşturmaları koşuluyla Göç İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen kentlerde ikametlerine izin verilmektedir.

Türkiye’de bulunan göçmenlerin oturduğu konutlar çoğunlukla sağlıksız bir yapıdadır. Göçmenler, konutların güzelliğine, işlevselliğine odaklanarak yer edinme gibi kendilerince lüks sayılabilecek isteklerde bulunma fırsatına ne yazık ki sahip değildiler. Birçoğunun oturduğu konutların ısı problemi olduğu, rutubetli, sağlıksız olduğu ortadadır.

Göçmenlerin yaşadıkları kimi konutlarda tuvalet ve banyo imkanları bulunmamaktadır. Çoğunca tek evde ortalama 7 kişi ve üzeri yaşayan göçmenler, tek odada onlarca kişi beraber kalmaktadırlar. Kaldıkları konutların fiziki koşulları kötü halde olup rutubet içindeki konutların birçoğunda ısıtma sistemi bulunmadığı gibi mutfak, banyo ve tuvaletlerin kullanımı ortak alan içerisinde (Karasu & Aksungur, 2022, s. 2039). Göçmenlerin, ucuz konutların banliyöleştiği alanlarda ikamet etmeleriyle göçmen gettolaşmaları oluşmakta ve bu durum dolayısıyla göçmenlerin yerel halkla iletişim ve etkileşimi azalmaktadır. Ayrıca yaşamlarını zor ileleten göçmen ailelerde, sosyalleşme ve sosyal aktivitelere katılım oranı oldukça düşüktür.

Göçmenlerin gerekli ölçütlere sahip konutlarda barınması, yaşadığı toplumla aidiyet bağı kurmasına ve kendini bulunduğu bölgenin/yerleşimin doğal üyesi olarak tanımlaması bakımından oldukça önem arz etmektedir. Türkiye’nin de taraf olduğu 1951 tarihli mültecilerin hukuki durumuna dair Cenevre Sözleşmesi’nin 21. maddesinde yer aldığı şekliyle *“taraf devletler, konut edinme bakımından yasalar ve yönetmeliklerle düzenlendiği ya da kamu kurumlarının kontrolüne tabi olduğu oranda, yerli halkın sahip olduğu hakların aynısını göçmenler için de uygular.”* ifadesiyle konut anlamında eşitlik hakkı tanınmıştır. Yine Türkiye’nin taraf olduğu Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Üyelerinin Haklarının Korunmasına İlişkin Sözleşmeye göre, bir ülkede konut ihtiyacını gidermeye amaçlayan göçmenlerin ülke vatandaşlarıyla eşit muameleyi görmeleri gerektiği vurgusunda bulunulmuştur. (Karasu & Aksungur, 2022, s. 2035)

Çalışma ve İstihdam

Göçmenlerin istihdamı hakkında YUKK’ ta özel düzenlemeler bulunmaktadır. Bu kanun kapsamında mülteciler ve ikincil koruma altında olanlar, statü aldıkları tarihten itibaren aynı

günde çalışmaya başlayabilecekleri gibi, işletme kurabilme serbestisine de erişebileceklerdir. Bu statü altında olanların ayrıca çalışma izni almasına gerek olmayacak şekilde düzenleme yapılarak, iş hayatına atılımları kolaylaştırılmıştır. Fakat belirli koşullar altında bu kişilerin iş sektörüne erişimleri yer ve zaman anlamında kısıtlanabilmektedir.

Geçici koruma altındaki göçmenler ise, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’ndan onay almak suretiyle çalışma iznine sahip olmaktadır. Ancak bu kişilerin hangi iş kollarında ve coğrafi alanlarda çalışabilecekleri sınırlandırılmaktadır. Bu statüdeki göçmenlere yasaklanmış meslekler edinmeleri yönetmelik hükmünce mümkün değildir. Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İznine Dair Yönetmelikte getirilen bazı kısıtlamalar da söz konusudur. Mevsimlik tarım ve hayvancılık sektöründe çalışacakları bakanlık tarafından il ve kota sınırlaması da getirilmiştir. Ancak, Türkiye’de üç yıl ikamet eden veya Türk vatandaşıyla evli olan ya da Türk vatandaşı çocuğu olan mülteci ve ikincil koruma statüsü sahipleri için bu sınırlamalar uygulanmaz (Gazete, 2013)

Sağlık hizmetleri ve eğitim hizmetleri sınıfına dahil olan mesleklere mensup geçici koruma altındaki kişiler çalışma izinleriyle ilgili bakanlıktan (Sağlık Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı) ön izin alma koşulu getirilmiştir. Bu kapsamda bulunan kişilere verilen çalışma izinleri istihdam kotası uygulamasına maruz kalmaktadır. Geçici koruma altındaki kişilerin çalıştıkları iş yerlerinde Türk vatandaşı sayısının %10 unu aşmayacak şekilde sınırlamaya tabi tutulmaktadır. Çalışan sayısı 10 kişiden az olan işyerlerinde, çalışabilecek geçici koruma altındaki işçilerin sayısı en fazla 1 ile sınırlıdır. *“İstihdam kotası uygulaması, çalışılacak il ve sektörlerin Türkiye işgücü piyasasının talepleri doğrultusunda yönlendirilmesi çalışma izni alabilmenin önündeki zorluklar arasında sayılmaktadır”* (Adar, 2020, s. 108)

Türkiye hukukunda Türk vatandaşlarına serbest olan meslek edinme hakkı, göçmenlere yönelik bazı yasakları barındırmaktadır. Bu kişilerin Türkiye’de avukatlık, noterlik, eczacılık, dişçilik, güvenlik görevliliği, gümrük müşavirliği gibi birtakım mesleklerde çalışmaları yasaklanmıştır (Ülkemizde Yabancıların Hakları, s. 2024)

Göçmenlerin büyük çoğunluğu iş hayatına atılma konusunda yasal engellere takılmaktadır. Bu yüzden çalışma fırsatından, eşitliğinden yoksun bırakılmaktadırlar. Göçmenlerin çalışma hayatında yaşadığı en önemli sorunlar olarak; düşük ücret altında fazla mesai, ağır iş kolu, işveren baskısı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Birçok göçmen çalıştığı yerde ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Karşılaştıkları bu olumsuz unsurlardan onları koruyacak ve haklarını savunacak bir mekanizma en çok göçmene sahip ülke olan Türkiye’de halen daha oluşturulmamıştır. Göçmenlerin birçoğu gelir getirici işlerde istihdam edilmemektedir. Bu durum onların yaşam standartlarının düşük olmasına neden olmaktadır. Göçmenler yerel işçilere göre çok daha düşük ücrette çok daha fazla mesai karşılığında çalışmaktadırlar. Bu da çalışma hayatında eşitsizliğin ve adaletsizliğin kol gezdiği anlamını taşımaktadır.

Türkiye’de iş arayan göçmenler, ekonominin kötüye gitmesi, hayat pahalılığı ve yaşanan, işsizlik sıkıntısı nedeniyle yeter ki iş olsun her işte çalışırız, birkaç işi bir anda yaparız gibi bir algıya kapılmış durumdadırlar. Türk hukuk mevzuatında sendikal hak, ayırım gözetmeksizin herkesin faydalanabileceği bir hak olduğundan, göçmenlerin sendikalara üye olması ve faaliyetlerde yer edinmesi önünde engel bulunmamaktadır.

Yapılan göçmen işçi araştırmalarında orta ve üst düzey işlerde çalışan kişilerin kent kültürüne daha kolay ayak uydurduğu görülmüştür. Alt gelir grubuna ait işlerde çalışan göçmen işçiler ise, kente uyumu ve aidiyeti çok daha zor olmakta ayrıca kent yaşamında problemlere yol açmaktadır. Dolayısıyla daimî, şartları iyi bir işte çalışan göçmen kişilerin kentleşmesini tamamlayarak kentli bilincine ulaşması mümkündür (polat & yılmaz, 2021, s. 960). Suriyeli göçmenlerin Irak, Afgan gibi diğer göçmen uyruklardan kente daha yavaş uyum sağladı gözlemlenmiştir. Bunun nedeninin Suriyeli göçmenlerin bireysel olarak değil, kitlesel biçimde Türkiye'ye gelmeleri ve kendilerini aynı mahalle çemberine alarak bir mahalle gettolaşmasından kaynaklanmaktadır.

Göçmen çocuklara ve işçilere ilişkin temel mesleki ve de dil eğitimleri sağlanması, onların kentle uyumunu sosyo-ekonomik anlamda sağlayacaktır. *“Göçmen işçiler, daha az güvenli sözleşme düzenlemeleri ve iş döngüsünde daha hassas sektörlerdeki temsilleri nedeniyle, yerli işçilerden ve belirli göçmen gruplarından, ekonomik sıkıntılara karşı daha savunmasızdırlar”* (Gürsoy, 2019, s. 47). Göçmenlerin çalışma hayatının en büyük problemlerinden biri de kayıt dışı bir şekilde istihdam edilmeleridir. Göçmenlere yönelik sosyal sigorta eksikliği, onların güncel ve de gelecek hakkında kaygılı olmalarında büyük oranda rol oynamaktadır. İstihdam kotası uygulaması, çalışılacak il ve sektörlerin Türkiye işgücü piyasasının talepleri doğrultusunda yönlendirilmesi çalışma izni alabilmenin önündeki zorluklar arasında sayılmaktadır. Çalışma iznine sahip olmaları göçmenlerin, Türk vatandaşları iş gücüyle eşit çalışma düzeyine ulaştıran bir etki yaratmamaktadır.

Göçmenlerin iş hayatında yasal yollardan yer edinebilmesi, uluslararası koruma altındakilerin ve geçici koruma altındakilerin kendilerini Türkiye'de güvende hissetmeleri, gelecek hakkında planlar yapabilme özgürlüğüne sahip olmaları, ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları bakımından, toplumla ve tabii kentle entegre olmalarını destekleyen en önemli girdilerden biridir (Savar & Kedikli, 2019, s. 1127)

Sağlık

Mülteci ve uluslararası korumaya tabi göçmenlerin sağlık alanındaki düzenlemeleri 6458 sayılı YUKK ile getirilmiştir. Bu kapsamdaki kişilerden sağlık güvencesi bulunmayanlar ya da ödeme yeterliliği olmayanlar 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (SGK) kapsamına alınmıştır. Bahsedildiği üzere sağlık hizmetlerinde ücretsiz ödenekten faydalanabilmesi için ya ödeme yeterliliğinin bulunmaması ya da herhangi bir sigorta şeklinden yararlanmıyor olması gerekmektedir. Yani bu hizmet tüm göçmenleri kapsamamakta yalnızca dar gelirlihitare hitap etmektedir. Ayrıca bu koşullardaki göçmenlere tanınan SGK hakkı yalnızca bir yıl süre ile sınırlıdır.

Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında geçici koruma altındaki göçmenlerin sağlık hizmetlerine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Yönetmeliğin 27. maddesinde, bu kapsamdaki göçmenlere sağlık hizmetlerinin Sağlık Bakanlığı bünyesinde verileceği ifade edilmiştir. Geçici koruma altındaki göçmenlerin sağlık hizmetleri yönetmelikle güvence altına alınmasına karşın bu göçmenlerin sağlık hizmetlerinin hepsinden ücretsiz faydalanmaları yasal olarak olanaksızdır. Yalnızca temel ve aciliyeti bulunan sağlık hizmetlerinin tedavisinde ve bu minvalde kullanılan ilaçlarda, geçici koruma altındaki hastalardan katılım payı alınmamaktadır. Doktor yönlendirmesi sonucu ilaç ve tedavi görmesi gereken göçmenlerin bu ihtiyaçlarının karşılayabilenlerin sayısı da oldukça düşüktür (Savar & Kedikli, 2019, s. 1128)

Göçmenler sağlık problemlerini genellikle devlet hastanelerinde gidermeye çalışmaktadırlar. Düşük bütçelerinden dolayı özel hastane imkanlarından yoksundurlar. SGK göçmenlerin aşular dışında sağlık masraflarını karşılamamaktadır. Aldıkları sağlık hizmetinin masraflarını karşılayacak mali yeterliğe sahip olmayan çoğu göçmen, sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanamamaktadır. Devlet hastanelerine başvuran göçmenlerin karşılaştığı en büyük problem dil sorunudur. Dolayısıyla bu durum dertlerini ifade edememeleri, hastalıklarını yeterince anlaşılır aktaramamaları sonucunu doğurmaktadır.

Geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacılar sağlık hizmetlerinden faydalanabilmeleri için ilk olarak birinci basamak sağlık kuruluşlarına başvurmaları zorunludur. Bu sağlık kuruluşları göçmenleri gerekli görmeleri şartıyla, sevk aşamalarını takip edilerek ikinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşlarına yönlendirmektedir. Bir koşul olarak birinci sağlık kuruluşuna erişmeden, ikinci ve üçüncü basamakta yer alan sağlık kuruluşlarına başvuru talebinde bulunma hakları yoktur.

Özellikle üreme sağlığı hususunda tüp bebek tedavisi verildiği tüm Türkiye’de yaşayan kadınlara ücretsiz sunulan hizmetlerin tamamı Suriyeli göçmenlere tanınmıştır. Suriyelilerin çeşitli sağlık ve ilaç giderleri valiliklerce karşılanmaktadır (Çiçek, 2022, s. 64)

Geçici koruma statüsünde faydalanan Suriyeli göçmenlerin acil durumlar dışında kaydı buldukları şehirler dışında diğer hastanelerde tedavi olmaları kısıtlanmıştır. Türkiye’de bulunan Suriyeli göçmenlere sağlanan sağlık hizmetleri; 112 acil sağlık hizmetleri, temel ve koruyucu sağlık hizmetleri, ikinci ve üçüncü derece sağlık hizmetleridir. Suriyeli göçmenler dışında diğer ırklara mensup göçmenlerin koruyucu sağlık hizmetlerini karşılamak üzere ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele amacıyla birinci basamak sağlık hizmetleri, toplum sağlığı bünyesinde hayata geçirilmiştir (Aydamak, 2021, s. 47).

Yalnızca Suriyeli göçmenlere sağlanan göçmen sağlığı merkezi, bu kapsamdaki kişilerin temel sağlık hizmetlerinin görece etkin ve verimli yararlanabilmeleri açısından önemlidir. Bu hizmet ile Suriyeli göçmenlerin sağlık açısından kent toplumu ile benzerliği sağlanmakta, kentli sağlık koşulları edilmektedirler.

Geçici kimlik belgesi bulunan Suriyeli göçmenler dışındaki yabancılar, sağlık hizmetleri de dahil kamu hizmetlerinin dışında tutularak bu haklar ve imkanlardan yoksun bırakılmışlardır.

Eğitim ve Öğretim Alanındaki Sorunlar ve Düzenlemeler

1951 yılında çıkarılan Cenevre Sözleşmesi’nin 22. maddesinde “*eğitim hakkına göre, kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz*” hükmüne yer verilmiş ve eğitim hakkı uluslararası kapsamda yasal bir hak olarak güvence altına alınmıştır.

Türkiye’nin 1982 Anayasasında, eğitim hakkına yer verilmiştir. Ayrıca eğitim-öğretim alanında ayırım gözetilmemesi üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla hem uluslararası hukukta hem de ulusal hukukta yer aldığı şekliyle eğitim hakkı bir insan hakkıdır. Nitekim bu haktan tüm göçmenlerin, eşit bir şekilde faydalanabileceği anlamına gelmektedir.

Devletin eğitim konusunda düzenleme yetkisi bulunmaktadır. 6458 sayılı YUKK’ta, eğitim hakkına yönelik “*Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişi ve aile üyeleri ilköğretim ve ortaöğretim hizmetlerinden faydalanır*” (Gazete, 2013) hükmü yer almaktadır. Yabancılar Yönelik Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Hakkında Genelge ile Türk hukukundan yer alan tüm göçmen statüsü kapsamındaki kişilerin, Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı her tür ve her derecedeki

okullara girebilmeleri hakkı sağlanmıştır. Türkiye'deki bu göçmenler Türk vatandaşı olan öğrencilerin yararlandığı ücretsiz ders kitabı, okuldaki beslenme ihtiyaçları, özel eğitim hizmeti ve ücretsiz kurslar gibi birçok imkândan faydalanmaktadır.

Göçmenlerin uyumunu kolaylaştıran temel süreçlerle den biri de okul sürecidir. Göçmen ağının etkinliğiyle çocukların erken bir süreçte okulla buluşması hem göçmen çocuklara hem de aileleri adına sosyal uyum açısından çok önemli bir gerekliliktir.

Göçmen çocuklarına yönelik zorunlu eğitim yaptırımının bulunmaması, onların eğitimden uzakta kalmasını tetiklemektedir. Birçok göçmen öğrencinin, bulunduğu ülkenin dili üzerine yeterince eğitim almadan devlet okullarına alınması hem öğrenci açısından hem öğretmen açısından hem de sınıftaki diğer öğrenciler açısından problem oluşturmaktadır. Seviyesi yetersiz kalan göçmen öğrenci, yerel öğrencilerle konuları eşit düzeyde kavramamaktadır. Dolayısıyla bu durum göçmen öğrencilerin yerel öğrencilerden bilgi ve kavramak konusunda geride kalmasına neden olarak özgüven eksikliği sorunu doğurmaktadır. Aynı zamanda yeterli dil seviyesine sahip olmayan göçmen öğrenciler sınıftaki ve de okuldaki arkadaşlarıyla kaynaşamamakta, bununla birlikte göçmen öğrenci bulunduğu ortama, okula yabancılaşmaktadır. Zamanla bu durum göçmen öğrencilerin okulu bırakmalarıyla sonuçlanmaktadır.

2013 yılında Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitimi konusunda ülkemizde geçici koruma altında bulunan Suriye vatandaşlarına yönelik eğitim öğretim hizmetlerine ilişkin bir genelge yayınlanarak Suriyeli çocukların eğitim standartlarının iyileştirilmesi hedeflenmiştir. Bu genelge kapsamında eğitim faaliyetlerinin Millî Eğitim bünyesi altında yapılması ve ücretli öğretmenlerin Arapça bilenlerden tercih edilmesine karar verilmiştir. İsteyen öğrenciler için Millî Eğitim Bakanlığı kontrolüne tabi olarak Türkçe öğretimi kursları açılabilecektir (Özden, 2021, s. 15)

Millî Eğitim Bakanlığı 2016 yılında Suriyeli çocukların eğitimine kolay erişim sağlayabilmeleri amacıyla yeni planlamalarda bulunmuş, Suriyeli çocukların eğitim sistemini Türk eğitim sistemine üzerine temellendirme çalışmaları gerçekleştirmiştir. 2016-2017 yıllarında göç etme sebeplerine bakılmaksızın Türkiye'de bulunan tüm göçmen çocuklarının eğitime erişimi için gerekli programlar yapılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın göçmen çocuklarının eğitimi konusunda temel vizyonu nitelikli ve kapsayıcı bir eğitim hizmetinden faydalanmalarını sağlamaktır.

Ancak Türkiye'de eğitim konusunda uluslararası koruma altındakilerin merkezi sınavlara kabul edilmeme ve üniversite ve üzeri öğretim hakkına erişim konularında birtakım sorunlar varlığını sürdürmektedir. Göçmen çocukları, içerisinde buldukları ekonomik sıkıntılar nedeniyle, okumak yerine çalışmayı tercih etmek zorunda kalmaktadırlar. Dolayısıyla bu durum göçmenlerin toplumla ve tabii kentle uyumu konusunda sıkıntılar yaratmaktadır.

Çocuklarını okula göndermek yerine işe gönderip geçimlerini idame ettirmeye çalışan göçmen aileleri sorununu çözmek üzere Aile ve Sosyal Politikalar bakanlığı Kasım 2016 yılından bu yana göçmen ailelerin çocuklarını okula göndermeleri şartıyla çocuk adedince aylık 100 TL yardımda bulunduğu bir program başlatmıştır. (Savar & Kedikli, 2019, s. 1129)

Göçmenlerin Türkiye'deki eğitim sorunlarından bazıları: Çocukların kendi ülkelerinde aldıkları eğitim düzeyiyle Türkiye'dekinin senkronize olmaması, denklik sorunları ve eğitim yapısındaki farklılıklardır. Göçmenlerin eğitimindeki bu sorunların ortadan kalkması için, Millî Eğitim

Bakanlığı ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından ortaklaşa çalışmalar yürütülmesi gerekmektedir.

Yerel Yönetimler ve Siyasal Katılım

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda göçmenlerin de faydalanabileceği sosyal yardım sunma hizmeti yer almaktadır. Her ne kadar Büyükşehir Belediye Kanunu’nda “hizmetlerin genelliği” ilkesine dayanan hizmetlerin bulunmasına karşın, 5393 sayılı Belediye Kanunu madde 14’te, belediye hizmetlerinin vatandaşlara en yakın alanlarda ve en etkili en uygun yöntemlerle hizmet sağlanacağı yer almaktadır. 14. maddede vurguladığı üzere yerel kamu hizmetlerinden etkili ve verimli şekilde faydalanılması hizmeti vatandaşlara yönelik sağlanması amaçlanmaktadır. Ayrıca sağlık hizmetlerinden ivedilikle faydalanma hakkı bu madde uyarınca, vatandaşlar açısından dikkate alınmaktadır (Kaya A. , 2022, s. 348). Belediye kanununda hemşerilik ilkesi uyarınca vatandaş olsun veya olmasın herkese hizmetlerin eşit bir şekilde sunulacağı yer alırken, merkez idare tarafından belediyelere ayrılan bütçe, yalnızca belediye sakini olan vatandaşların sayısına göre düzenlenmekte ve kentlerde yaşayan göçmenler için ödenek içerisinde pay ayrılmamaktadır. Dolayısıyla belediye ödeneğinin resmi/gayri resmî nüfus oranında payının düşmesinden hem kentin yerlisi olan vatandaş hem kentin sakini olan göçmen hem de hizmeti yerine herkes için yerine getirmekle yükümlü olan belediye için zorluk yaratmaktadır.

Uyum Strateji Belgesi’ne göre, kent konseyleri bünyesinde göç ve uyum meclislerinin oluşturulması ve bu meclislerde göçmen ve yerel kent halkının birlikte yer alması, göçmenlerin kentlilik kriterleriyle uyum sağlamaktadır. Uygulamada bazı yerel yönetimlerin, göçmen ve mülteci meclisi/çalışma grupları şemasında oluşturulan meclisler aracılığıyla, göçmenlerin yerel düzeyde karar alma mekanizmalarında aktif hale geldikleri görülmektedir (Çiçek, 2022, s. 17)

Günümüzde halen belediyelerin mevcut mevzuatlarında göçmenlerle ilgili doğrudan belediyelere verilen bir görev bulunmamaktadır. Yalnızca vatandaşların planlamaya katılmasıyla yerine getirilen belediye hizmetleri, yapılan planların yetersiz kalması ve verimsiz işleyiş sorununu oluşturmaktadır.

Geçici korunan kentsel mültecilerin, toplumla karşılıklı yaşam süreçlerini inşa etmeleri önünde temel eksiklikler bu konuya yönelik olarak belediyeler tarafından bütçeleme, planlama olmaması konularında yoğunlaşmaktadır. Yerel yönetimler, göçmenlere yönelik işlevsizlik sorununu aştığı takdirde, göçmenlerin kentleşmesi sürecinin ana aktörlerini bizzat oluşturacaktır (Acımert, Kurtarır, Biricik, & Kırdar, 2020, s. 164-165).

Göçmenlerin ülke çapında siyasal katılımına bakıldığı taktirde, 2023 yılı Kasım ayı itibariyle İçişleri Bakanlığı’nın açıkladığı rakama göre, Türk vatandaşlığına hak kazanan Suriyeli sayısı 237.995’tir. 18 yaşını dolduran 156.987 Suriyeli vatandaş bundan böyle vatandaşlığın getirdiği önemli haklardan faydalanabilecek ve artık siyasal haklardan olan seçme ve seçilme hakkını elde etmiş sayılacaklardır.

Sonuç

Türkiye’de göçmenlerin haklarını koruyan sivil toplum kuruluşları ve dernekler bulunmaktadır. Bu kuruluşlar göçmenlere iş bulma, barınma, sosyal yardım, sağlık gibi hizmet olanakları da yardım ve destek sağlamaktadır. Dolayısıyla bu sayede göçmenlerin kentle olan arasındaki eşitsizlik ve farklılık düzeyi daralmakta, kendilerinin kentin bir parçası olarak benimsemeleri

kolaylaşmaktadır. Göçmenlerin kente tamamen uyum sağlaması ve kentli olarak yaşayıp düşünebilmesi için ilgili kurumlar, yönetimler ve kuruluşların organize bir şekilde iş birliği gerekmektedir.

YUKK' ta "Kamusal ve özel mal ve hizmetlerden yararlanma, eğitime ve ekonomik faaliyetlere erişim, sosyal ve kültürel iletişim, temel sağlık hizmeti alma gibi konularda kurslar, uzaktan eğitim ve benzeri sistemlerle tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri Genel Müdürlükçe kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarıyla da iş birliği yapılarak yaygınlaştırılır" (Gazete, 2013) hükmü bulunmasına karşın bu çerçevede yürütülen çalışmalar oldukça yetersizdir. Kamu kurumlarından ziyade kuruluşlar göçmenlerin uyumu konusunda çaba harcamakta görece kısmen çalışmalarda bulunmaktadır. Özellikle yerel yönetimlerin kurs, eğitim, etkinlikler açısından yetersizliği, çaba göstermeyişi ve isteksizliği kuruluşların erişemediği göçmenlerin kentli yaşama uyumunu olanaksız kılmaktadır.

Türk hukukunca göçmenlere konut, sağlık, eğitim gibi tanınan birçok hak mevcut olmasına rağmen, pratik olarak göçmenlerin kentleşme sürecine katkısı minimum seviyede gözlemlenmektedir. Bahsedildiği üzere yasa ve idare tarafından tanınan hakların kentleşmeye katkı sağlanması konusundaki beklenti, Türkiye'deki göçmenler bazında görece gerçekdışı görünmektedir. Buna neden olarak, kanunları ve düzenleyici işlemleri merkezi idare tarafından destekleyici çalışmalar yürütülmemesi gösterilebilir. Ayrıca kent bazında güçlü karar mekanizmasına sahip olan yerel yönetimlerin göçmen çalışmaları konusunda birkaç il dışında (Mersin, AdanaGaziantepvb.) gönülsüz tavırları kentleşme konusunda göçmenleri dezavantajlı duruma sürüklemektedir.

Kentsel göçmenlerin, toplumla karşılıklı yaşam süreçlerini inşa etmeleri önünde temel eksiklikler bu konuya yönelik olarak belediyeler tarafından bütçeleme, planlama olmaması konularında yoğunlaşmaktadır. Yerel yönetimler, göçmenlere yönelik işlevsizlik sorununu aştığı takdirde, göçmenlerin kentleşmesi sürecinin ana aktörlerini bizzat oluşturacaktır.

Türkiye'de göçmenlerin haklarını koruyan sivil toplum kuruluşları ve dernekler bulunmaktadır. Bu kuruluşlar göçmenlere iş bulma, barınma, sosyal yardım, sağlık gibi hizmet olanakları da yardım ve destek sağlamaktadır. Dolayısıyla bu sayede göçmenlerin kentle olan arasındaki eşitsizlik ve farklılık düzeyi daralmakta, kendilerinin kentin bir parçası olarak benimsemeleri kolaylaşmaktadır. Göçmenlerin kente tamamen uyum sağlaması ve kentli olarak yaşayıp düşünebilmesi için ilgili kurumlar, yönetimler ve kuruluşların organize bir şekilde işbirliği gerekmektedir.

Kamu kurumlarından ziyade kuruluşlar göçmenlerin uyumu konusunda çaba harcamakta görece kısmen çalışmalarda bulunmaktadır. Özellikle yerel yönetimlerin kurslar, eğitim, etkinlikler açısından yetersizliği, çaba göstermeyişi ve isteksizliği kuruluşların erişemediği göçmenlerin kentli yaşama uyumunu olanaksız kılmaktadır.

Kaynakça

- Acımert, B. A., Kurtarı, E., Biricik, G., & Kırdar, M. G. (2020). Kentsel Mültecilerin Adaptasyon ve Uyum Süreçlerine Yeni Bir Bakış Açısı: Kapsayıcı Kent İnşası Amaçlı Sosyal İnovasyon Deneyi. Tübitak Projesi.
- Adar, A. Ş. (2020). Türkiye'de Göçmenlerin Refahında Ücret ve Ücret Dışı Gelirlerin Etkisi: İstanbul'daki Suriyeli Göçmenler Örneği. Kocaeli: Doktora Tezi.
- Akkır, R. (2019). Sekülerleşme ve Göç İlişkisi: Suriyeli Mülteciler Örneği. *Bilimname*, (2).

- Akman, K. (2018). Göç Yönetiminde Yerel Yönetimler ve Stk İşbirliği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(3), 453-454.
- Ateş, K. (2020). Göç Yönetiminde Yerel Yönetimlerin Rolü. *Iğdır Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36.
- Aydamak, M. Y. (2021). Göçmen Sağlığı Bağlamında Türkiye’deki Suriyelilere Yönelik Sağlık Politikaları. *Sağlık Yönetimi ve Liderlik Dergisi*, 1.
- Aydoğdu, Y. (2019). Türkiye’de Eğitim Gören Suriyeli Öğrencilerin Sosyo-Kültürel Problemlerine Yönelik Bir Araştırma . Sakarya: Yüksek Lisans Tezi.
- Balun, B. (2020). Yabancı Göçmenlerin Çalışma Koşulları ve Sendikal Deneyimleri Ekseninde Sendikaların Göçmenlere Bakışı: Karabük Örneği . Eskişehir: Doktora Tezi.
- Bayhan, M. (2022). Kentleşme Sürecinde Kentsel Yaşam ve Farkındalık: Diyarbakır Örneği. *Muğla: 6th International Congress of Eurasian Social Sciences* .
- Coşkun, A. (2022). Göç Yönetiminden Göç Yönetişimine Türkiye İçin Bir Model Önerisi. *İlke Politika Notu*, (45).
- Coşkun, O., & Zaman, S. (2012). Kentlere Göç Eden Kırsal Nüfusun Kentsel Uyumu ve Kentleşme Düzeyleri Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma: Erzurum Kenti Örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1).
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İlke)*, (17).
- Çakı, A. (2018). Geçmişten Bugüne Türkiye’nin Göç Politikası ve Suriyeli Göçmenler Bağlamında Göç Yönetişimi . Karaman: Yüksek Lisans Tezi.
- Çakı, A. (2018). Geçmişten Bugüne Türkiye’nin Göç Politikası ve Suriyeli Göçmenler Bağlamında Göç Yönetişimi. Karaman: Yüksek Lisans Tezi, 30-31.
- Çanga, N. (2019). Bingöl İlinde Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Uyum Sürecinde Kamu Politikalarının Etkisi. Denizli: Yüksek Lisans Tezi.
- Çiçek, A. (2022). *Suriyelilerin Sosyal ve Siyasal Entegrasyonu Adana İli İncelemesi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Demir, E. (2022). Göç ve Kültür. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 8(1).
- Demir, E. (2022). Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi. *Journal of Okufed*, 3(2).
- Demirhan, Y., & Aslan, S. (2015). Türkiye’nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. *Birey ve Toplum*, (9).
- Ertan, K. A., & Ertan, B. (2005). *Kentli Haklarının Tarihsel Gelişimi ve Normlaşma Süreci. Kentsel Dönüşüm ve İnsan Hakları* İçinde İstanbul: Bilgi İletişim Yayınları, (S. 60).
- Es, M., & Ateş, H. (2010). Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (48).
- Eseler, B. (2022). Doğu Akdeniz’de Yaşanan Suriyeli Mülteciler Meselesine Türkiye Özelinde Genel Bir Bakış. *Stratejik Araştırma Merkezi Protokol Dergisi*, 3(1).
- Gazeto, R. (2014, 10 22). Geçici Koruma Yönetmeliği. (30989).
- Gürsoy, S. (2019). Göçmenlerin Çalışma Yaşamına Katılımı: Suriyeli Göçmenler Örneği. Antalya: Yüksek Lisans Tezi.
- Güven, A. (2016). Kent, Kentleşme ve Kentsel Yönetim İhtiyacı. *Journal of International Management, Educational And Economics Perspectives*, 4,1.
- Güven, A. (2016). Kent, Kentleşme ve Kentsel Yönetim İhtiyacı. *Journal of International Management, Educational And Economics Perspectives*, 4(1).
- Güzel, H. D. (2021). Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Göçmenlerin Sorunları ve Suriyeli Göçmenlere Yönelik Kamu Politikaları . İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.
- Hayta, Y., & Nalbant, M. (2019). Kentlilik Bilinci Üzerine Bir Değerlendirme: Bitlis İli Örneği. *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2).
- Hergüner, B. (2017). İnsanın Kentinden Kentin İnsanına: Öyküde Kent, Kentleşme, Kentleşme Görünümleri. *Fsm İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (9).

- Hurma, H. (2003, Haziran). Türkiye’de Kentleşme ve Göç Olgusunun Siyasal Katılıma Etkisi. Muğla: Yüksek Lisans Tezi.
- Ince, M., & Shiko, M. (2021). Suriyeli Mültecilerin, Türk Toplumunu İle Entegrasyon Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (Uksad)*, 7(2).
- Kahraman, S., & Taniyıcı, Ş. (2018). Türkiye’de Suriyeli Sığınmacılar Örneğinde Çok Düzeyli Göç Yönetişimi. *Tesam Akademi Dergisi*, 5(1).
- Kahraman, S., Taniyıcı, Ş., & Kutlu, Ö. (2019). Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yabancı Göçmenler. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(10).
- Kara, M., & Dönmez Kara, C. Ö. (2016). Türkiye’de Göç Yönetişimi: Kurumsal Yapı ve İşbirliği. *Jed/Gkd*, 10(2).
- Karadeniz, S. (2023). Uluslararası Göçmenlerin Varoluş Mücadelesinin Duygular Sosyolojisi Yönünden İncelenmesi: Zonguldak’ta Afgan ve Irak Kökenli Göçmenlerin Duygu Deneyimleri. İzmir: Yüksek Lisans Tezi.
- Karaoğlan, B. (2022). Göçmenlerin Entegrasyonunda Yerel Yönetimlerin Rolü. *Journal of Politics, Economy And Management*, 5(1).
- Karasu, M. A., & Aksungur, A. (2022). Göçmenlerin Konut Sorunu:Suriyeli Göçmenler Özelinde Bir Değerlendirme. *Kent Araştırmaları Dergisi*, 13(37).
- Kaya, A. (2022). Türkiye’de Entegrasyon Tartışmaları: Aktörler ve Roller. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21.
- Kaya, M. (2019). *Kent ve Göçmen Ekolojisi. Kent Tartışmaları ve Yeni Yaklaşımlar*. İçinde Ankara: Orion Kitabevi.
- Keleş, İ. (2021). Suriyeli Göçmenlerin Kentlerde Yaşadıkları Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Sorunların Analizi: İzmit ve Gebze Örneği. Kocaeli: Yüksek Lisans Tezi.
- Keleş, R. (1980). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Keskin, E. B., Sağocak, M., & Vural Arslan, T. (2015). Kentlilik Bilinci Çalışmaları İçin Bir Model Önerisi:Bursa’da Kentlilik Bilinci Araştırması. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 15(1).
- Özden, F. (2021). Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin İncelenmesi. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.
- Özer, M. O., & Beyazıt, E. (2020). Kent Kuramları Bağlamında Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(46).
- Özkoç, M. K. (2022). Kentleşme Düzeyinin Ölçülebilmesine Yönelik Drake-Benzeri Denklem Temelli Bir Değerlendirme. *Kırklareli Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 1, 2.
- Özney, G. (2019). Suriyeli Arap Mültecilerin ve Suriyeli Türkmen Mültecilerin Entegrasyon Sürecinin Karşılaştırmalı Analizi: İstanbul Örneği. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.
- Özservlet, Y. Ç. (2016). Kentler, Yerel Yönetimler ve Göç Politikaları Konulu Söyleşi. *Global Politika ve Strateji*.
- Öztekın, S. (2023). Zorunlu Göçmenlerin Yeni Mekâna Yerleşim Stratejileri Suriye İç Savaşı’ndan Kaçan Göçmenlerin Şanlıurfa’da Kentsel Mekâna Yerleşme Deneyimleri . Malatya: Doktora Tezi.
- Öztürk, D., Daşkın, Y., Oto, C., & Zirek, H. (2022). Kamu Okullarında Okuyan Suriyeli Öğrencilerin Sosyo-Kültürel Uyumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Cihanşimul Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(4).
- Parlak, B. (2018). Sürdürülebilir Kalkınma ve Kentli Hakları Perspektifinden Kent Kültürü Ve Kent Kimliğinin Dönüşümü: Bir Proje Örneği. *Tesam Akademi Dergisi*, (11-48).
- Parlıyan, B. M. (2020). Kentleşme Sürecine Eklemlenme ve Edirne Romanları. Edirne: Yüksek Lisans Tezi.
- Polat, Y., & Yılmaz, A. (2021). Türkiye’deki Suriyelilerin Kente Uyum: Elazığ Örneği. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31(2).
- Savar, E., & Kedikli, U. (2019). Türkiye’de Mülteci ve Sığınmacılara Sağlanan İmkânlar ve Uyum Sorunları: Çankırı Örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 15(4).

- Şimsek, F. B. (2021). Suriyeli Kadın ve Çocukların Sosyal Entegrasyonu (İstanbul İli Sultanbeyli İlçesinde Nitel Bir Araştırma). Sakarya: Yüksek Lisans Tezi.
- Şimşek, D. (2018). Mülteci Entegrasyonu, Göç Politikaları ve Sosyal Sınıf:Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(40).
- Tilbe, B. (2023). Suriyeli Göçmenlerin Kentsel Yaşama Uyumlarında Yerel Yönetim Politika ve Uygulamaları “İstanbul Seçili İlçe Belediyeleri Üzerine Nitel Bir İnceleme”. Edirne: Yüksek Lisans Tezi.
- Tunga, Y., Engin, G., & Çağltay, K. (2020). Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar Üzerine Bir Alanyazın Taraması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1).
- Ünal, S. (2014). Türkiye’nin Beklenmedik Konukları: “Öteki” Bağlamında yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, 6(3).
- Ünsal, E. (2019). Çalışma Hayatında Yer Alan Suriyeli Göçmen Kadınların Mevcut Duruma Bakış Açılı Üzerine İnceleme. Kocaeli: Yüksek Lisans Tezi.
- Vardarlı, B., Khatib, A., Uygur, S., & Gönültaş, M. (2019). Türkiye ve Almanya’daki Suriyeli Sığınmacılara Sunulan Haklar ve Yaşanan Sorunlar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(70).
- Yalçın, C. (2010). Türkiye’de Kentleşme Sorunları Üzerine Bir Tartışma. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1).
- Yılmaz, M. (2019). Göçmenlerin Kentle Bütünleşmesi:Bursa - Bulgaristan Göçmenleri Örneği. Kütahya: Yüksek Lisans Tezi.
- Yılmaz, M., & Akyüz, N. (2023). Kentleşme ve Aidiyet Bağlamında Sosyolojik Bir Araştırma: Ankara Örneği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(32).
- Zengin, E. Ç. (2018). Kent ve Kentleşme Sarmalında Türkiye. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1).
- (2024, Mart 30). Unhcr: https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/Unhcr_Refugee_Or_Migrant_Tr.Pdf Adresinden Alındı
- Yıldız, A. (2024, Mart 23). *Tübitak Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları*. <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/signmaci> Adresinden Alındı
- (2024, Nisan 8). Ntv: <https://www.ntv.com.tr/turkiye/kac-suriyeli-vatandaslik-aldi-bakan-acikladi,g3vubmkf0eeba4g4yzybka> Adresinden Alındı
- (2024, Nisan 10). Tük: <https://data.tuik.gov.tr/bulten/index?p=uluslararası-goc-istatistikleri-2022-49457> Adresinden Alındı
- Ülkemizde Yabancıların Hakları*. (Tarih Yok). Nisan 05, 2024 Tarihinde İmralı Kaymakamlığı: <http://www.imranli.gov.tr/lkemizde-yabancilarin-haklari> Adresinden Alındı
- (2024, Mart 28). Mevzuat: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf> Adresinden Alındı
- Gazete, R. (2013, 4 11). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. (28615). 4 22, 2024 Tarihinde [Mevzuat.Gov.Tr: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf](https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf) Adresinden Alındı
- Türkiye’deki Suriyeli Sayısı Ağustos 2024*. (2024, Ağustos 29). Ekim 30, 2024 Tarihinde Mülteciler Derneği: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> Adresinden Alındı
- Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023*. (2024, Temmuz 19). Ekim 30, 2024 Tarihinde Tük: <https://data.tuik.gov.tr/bulten/index?p=uluslararası-goc-istatistikleri-2023-53544> Adresinden Alındı
- Sputnik. (2023, Haziran 20). *Bm’den Göç Raporu:Dünya Nüfusunun Yaklaşık Yüzde 3.6’sı Duğduğu Ülkenin Dışında Yaşıyor*. Nisan 1, 2024 Tarihinde Sputnik: <https://anlatilaninotesi.com.tr/20230620/Bmden-Gocmen-Raporu-Dunya-Nufusunun-Yaklasik-Yuzde-36si-Dogdugu-Ulkenin-Disinda-Yasiyor-1072648857.html#:~:Text=Birle%C5%9fmi%C5%9f%20milletler%20m%C3%Bclteciler%20y%C3%Bcksek%20komiserli%C4%9fi,İnsan%C4%B1n%20zorl> Adresinden Alındı

EXTENDED ABSTRACT IN ENGLISH

Challenges Faced by Immigrants in Turkey in Urbanisation Process

Turkey has hosted many migrations in the history of the Republic. There are various reasons for these migrations. Due to factors such as wars, economic crises, unstable governance, climate crisis, and voluntary migration, many people have left their homes and migrated to Turkey. In 2011, after the Syrian civil war, many Syrian residents started to migrate due to their fleeing peace of mind. Turkey is the country that has received the highest number of Syrian migrants. According to the data of the Directorate General of Migration Management, the number of Syrians in Turkey is 3,086,775 as of 24.10.2024. The total number of foreigners in Turkey is 4,425,230. After the Syrian migration, Turkey has made innovations and revisions in the field of migration. In 2013, the Directorate of Migration Management was established and the Law No. 6458 on Foreigners and International Protection, which protects the rights of foreigners, was enacted in 2013. In addition to these regulations, many regulations and circulars protecting the rights of migrants on various issues have been issued. As a result of these innovations for migrants; housing, health, education, political participation, integration, and harmonization matters have been regulated. These innovations, which have been introduced in order to facilitate the lives of migrants, especially Syrians under protection, to belong to the place where they live and to make their lives easier, are relatively insufficient. The migrants cannot feel that they belong to the cities they live in. This situation prevents decreasing the differences in culture and lifestyle between Turkish citizens and the migrants. Turkish citizens do not communicate with migrants whose lifestyle is quite distant from their own. In addition, immigrants isolate themselves from the local population by creating their own suburbanization. The inadequacy of the laws in terms of urbanization, the failure of local administrations to fulfill their duties properly, and the government's inadequacy in this regard have left immigrants to their fate. The activities and aids provided by AFAD, KIZILAY, Ministry of Family and Social Policies for migrants reach a very minimum level of migrants. The tent cities and container cities put into operation with the partnership of AFAD and KIZILAY cover only Syrians under temporary asylum and no assistance is provided for other immigrants in terms of housing and shelter. Around 59 thousand Syrians live in these places and the rest of them live in dilapidated, sociologically swampy, and dangerous neighborhoods. In the field of health, only for Syrians, the work has been carried out, and first-degree health centers have been put into service. In the field of education, the efforts for equal opportunities have not been effective enough and the distance between Turkish children and foreign children has not been overcome, and the efficiency of foreign children in lessons has remained at low or medium levels. There is almost no work on the migrants' right to local and political participation, except in Gaziantep and a few other provinces. Granting socio-economic and socio-cultural rights to foreigners living in Turkey is very important in terms of harmonization with the urban environment, getting used to the Turkish way of life, feeling that they belong to the locations where they live and their surroundings, and realizing their responsibilities within this framework. Rights such as the opportunity to work regularly, a job with a good income that they can comfortably sustain their lives, the opportunity to make good use of health facilities, equal opportunity in education, clean and habitable housing, social cohesion, the right to participate in political and local decision-making mechanisms can be counted as urbanization criteria. In order for a migrant to consider himself/herself an urban individual,

he/she should have equal opportunities and facilities with the citizens of the country he/she lives in.

